

İL BANK

TÜRKİYE'DE MÜLTECİLERDEN ETKİLENEN ALANLARDA BELEDİYE HİZMETLERİNİN İYİLEŞTİRİLMESİ (P169996)

Yeniden Yerleşim Çerçevesi (YYÇ)

Şubat 2020

Kısaltmalar

AAT	Atıksu Arıtma Tesisi
AB	Avrupa Birliği
ASKİ	Adana Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü
BHP	Belediye Hizmetleri Projesi
BOİ	Biyolojik Oksijen İhtiyacı
ÇOB	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
ÇSD	Çevresel ve Sosyal Değerlendirme
ÇSED	Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirme
ÇSS	Dünya Bankası Çevre Sosyal Standartlar
ÇSYÇ	Çevresel ve Sosyal Yönetim Çerçevesi
ÇSYP	Çevresel ve Sosyal Yönetim Planı
DB	Dünya Bankası
DMA	İzole Ölçüm Bölgeleri
DSİ	Devlet Su İşleri
E&S	Çevresel ve Sosyal
FI	Finansal Aracı
FRIT	Türkiye'deki Mülteciler için Mali Yardım Programı
GGKP	Gelir Geri Kazanma Planı
HİU	Halka İlişkiler Uzmanı
IBRD	Uluslararası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası
İLBANK	İller Bankası A.Ş.
KASKİ	Kahramanmaraş Su ve Kanal İdaresi Genel Müdürlüğü
KASKİ	Kayseri Su ve Kanal İdaresi Genel Müdürlüğü
KOSKİ	Konya Su ve Kanal İdaresi Genel Müdürlüğü
PEK	Projeden Etkilenen Kişiler
PIU	Proje Uygulama Birimi
PKÇ	Paydaş Katılım Çerçevesi
PYB	Proje Yönetim Birimi
SCADA	Veri Tabanlı Kontrol ve Gözetleme Sistemi
SCP	Sürdürülebilir Şehirler Projesi
ŞÇKS	Şikayet ve Çözüme Kavuşturma Servisi
ŞM	Şikayet Mekanizması
YYÇ	Yeniden Yerleşim Çerçevesi
YYP	Yeniden Yerleşim Planı

İçindekiler

Kısaltmalar	1
1. Giriş	1
1.1. Projenin Arka Planı.....	1
1.2. YYÇ'nin Amaç ve Kapsamı	2
1.3. Proje Açıklaması	5
1.4. Proje Bileşenleri	6
3. Yeniden Yerleşim Tabi Olduğu İlkeler ve Amaçlar	20
4. Yeniden Yerleşim Planlarının Hazırlanması ve Onaylanması Süreci.....	22
5. Projenin Potansiyel Etkileri ve Etkilenen Kişiler.....	23
6. Uygunluk Kriterleri.....	23
7. Yasal Çerçeve	24
Türkiye'nin Arazi İstimlaki ve Yeniden Yerleşime İlişkin Yasal Çerçevesi	24
<i>Arazi İstimlaki</i>	24
<i>Gönülsüz Yeniden Yerleşim;</i>	26
ÇSS 5 Kapsamındaki Amaçlar ve Gerekli Tedbirler	26
Boşluk Analizi	27
8. Varlıklara Kıymet Takdir Etme Yöntemleri	29
9. Kurumsal Prosedürler ve Uygulama Süreci.....	33
10. Yakınma ve Çözüme Kavuşturma Mekanizması ve Dava Açma Hakkı	35
11. Fonlama.....	37
12. İstişare ve Katılım	37
13. İzleme.....	38
Ek 1. Yeniden Yerleşim Planının Ana Hatları	38
Ek 2. YYP İlerleme Raporlaması Formatı	40
Ek 3. Sosyal Denetim Raporu Formatı.....	42
Ek 4. Örnek Şikayet Formları	44
Ek 5. PAYDAŞ KATILIM TOPLANTI NOTLARI VE KATILIMCI LİSTESİ.....	47

1. Giriş

1.1. Projenin Arka Planı

Türkiye Suriye'de uzun süredir devam eden siyasi krizle birlikte dünyada en fazla sayıda mülteciye ev sahipliği yapan ülke olmuş, bölgeden kaçan düzensiz göçmen ve mültecilerin transit geçiş merkezi ve kabul ülkesi haline gelmiştir.¹ Türkiye'de yaklaşık 3,9 milyon mülteci bulunmaktadır olup, bunun 3,6 milyondan fazlası geçici koruma altındaki kayıtlı Suriyeli mültecilerdir. Bunun çok küçük bir bölümü (yaklaşık yüzde 10'u) kamplarda, kalanı (yüzde 90'ı ise) kampların dışında, çoğunlukla kentsel alanlarda kalmaktadır. Suriye krizinin etkileriyle baş edilmesi konusunda başlıca sorumluluk belediyelere düşmekte olup, belediyeler kamu hizmetleri talebindeki artışa cevap verebilmeye yönelik sağlam ve esnek kapasite oluşturma konusunda önemi rol oynamışlardır.² Mülteci krizi başta Güney Doğu bölgesi olmak üzere birçok belediyenin ve Türkiye genelindeki diğer birtakım illerin nüfusunda önemli ölçüde artışa neden olmuştur.

Türkiye'de mülteci akınından etkilenen çok sayıda il arasında Adana, Kahramanmaraş, Kayseri, Konya ve Osmaniye de bulunmaktadır. 2018 yılında, bu beş ildeki toplam mülteci nüfusu 500.000 civarındadır. Artan nüfus ev sahibi illerdeki kullanma suyu, atık su ve katı atık hizmetleri dahil olmak üzere mevcut belediye altyapıları üzerinde ciddi bir baskı oluşturmuştur. Sonuç olarak, mevcut sistemlerin güçlendirilmesi için belediye altyapılarına acilen müdahale edilmesi gerekmektedir. Türkiye'deki Mültecilere Yönelik Mali Yardım Programı (FRIT II - Facilities for Refugees in Turkey II) Belediye Projesi Suriyeli mülteci akınından etkilenen beş ilde (Adana, Kahramanmaraş, Kayseri, Konya ve Osmaniye) kullanma suyu, atık su ve katı atık tesisleri yapılması ve mevcutların ıslah edilmesi başta olmak üzere öncelikli belediye hizmetlerine doğrudan yöneliktir.

Projenin ana borçlanıcısı ve uygulayıcı kurumu İLBANK olup, seçilen 5 ildeki Belediyeler/İdarelerine fon transfer etmek üzere Finansal Aracılık görevini üstlenecektir. İLBANK Projelerin işleyişi için Genel Müdürlükte bir Proje Yönetim Birimi (PYB) kuracaktır. Katılımcı Belediyeler/İdareleri alt proje yatırım uygulamasından sorumlu olacaklar ve alt proje yatırım uygulamasının etkili şekilde gerçekleşmesini sağlamak üzere Belediye/İdare Proje Uygulama Birimi (PUB) kuracaklardır. Alt projelere bağlı olmak üzere, büyükşehir belediyeleri veya il belediyeleri veya su kanal idareleri borçlanıcı olabilirler. İdareler Büyükşehir Belediyelerine bağlı kamu özel kişilikleri olup, her birinin bütçesi özerktir. Gerek Belediyeler (büyükşehir ve il), gerekse İdareler, kanun gereği, arazi istimlakı yapan yetkili kuruluşlardır.

Yatırımların detay tasarımları bu aşamada hazır değildir. Ancak, bu projenin niteliği göz önüne alındığında, seçilen 5 ilde önerilen belediye yatırımlarının bazıları proje kapsamında düşünülen inşaatlar için belirli özel arazilerin istimlakını gerektirecektir. İLBANK bu YYÇ'yi sahaya (alt projeye) özgü Yeniden Yerleşim Planları (YYP) hazırlanmasına yönelik rehber doküman olarak

¹ Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (DGMM - Directorate General of Migration Management) ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne (UNHCR - United Nations High Commissioner for Refugees) göre, Aralık 2018 itibarıyla Türkiye'de 3,9 milyon mülteci bulunmaktadır. Bu toplam rakama Suriyeliler (3,6 milyon), Afganlar (170.000), Iraklılar (142.000), İranlılar (39.000), Somalililer (5.700) ve diğer ülkelerden gelenler (11.700) dahildir.

²Kaynak: Suriye Krizinin Türkiye'deki Etkilerine Karşı Belediye Dayanıklılığının Arttırılması, 3RP

hazırlamıştır. Ayrıca, detay tasarımlar hazır olduğunda, halihazırda gerçekleşmiş ilgili arazi istimlak çalışmalarına yönelik Sosyal Denetim Raporları (SDR) da (Ek 3) hazırlanacaktır.

1.2. YYÇ'nin Amaç ve Kapsamı

Bu Yeniden Yerleşim Çerçevesinin hazırlanmasındaki amaç, proje uygulaması sırasında hazırlanacak olan alt projelere veya proje bileşenlerine uygulanacak olan yeniden yerleşim prensiplerini, kurumsal düzenlemeleri ve tasarım kriterlerini açıklığa kavuşturmaktır.

Bu YYÇ'de uygulama sırasında uygulanacak olan yeniden yerleşim prensipleri ve her bir alt proje için YYP'ları hazırlamaya ilişkin kurumsal düzenlemeler açıklığa kavuşturulmaktadır. YYÇ'de yeniden yerleşime ilişkin prensipler ve Belediyelerin/İdarelerinin alt projelere yönelik YYP'ları hazırlamasına ilişkin kurumsal düzenlemeler tasarlanır. YYÇ'de ayrıca İLBANK'ın YYP hazırlık ve uygulamasını denetlemesine ve YYP'nın ÇSS5 ile tutarlı olduğundan emin olmasına yönelik düzenlemeler bulunur.

Bu YYÇ'de sunulan prosedürlerde Türk Mevzuatı ve Usullerine (Türk Mevzuatı listesi aşağıdadır) ve Dünya Bankası'nın 2018 Ekim ayında yürürlüğe giren ve Bankanın Koruma Politikalarının yerini alan Çevresel ve Sosyal Çerçevesine (ÇSÇ) uygunluk sağlamak üzere gerçekleştirilecek eylemler açıklanmaktadır. ÇSÇ, insanları ve çevreyi Banka tarafından finanse edilen projelerden kaynaklanabilecek potansiyel olumsuz etkilerden korur ve sürdürülebilir gelişmeyi teşvik eder.

Yeni ÇSÇ, Dünya Bankası ve İLBANK'ın ve/veya uygulayıcı Belediyelerin/İdarelerin projeden kaynaklanan çevresel ve sosyal riskleri daha iyi yönetmelerine ve kalkınma sonuçlarını iyileştirmelerine olanak sağlar. ÇSÇ, çevresel ve sosyal risklerin geniş ve sistematik bir kapsamını sunar ve şeffaflık, ayrımcılıkla mücadele, halkın katılımı ve şikayet mekanizmalarında daha geniş roller içeren hesap verme zorunluluğu gibi alanlarda önemli ilerlemeler sağlar.

Bu perspektif doğrultusunda, ÇSÇ'deki ÇSS5'te (Arazi Edinimi, Arazi Kullanım Kısıtlamaları ve Gönülsüz Yeniden Yerleşim) projeye ilgili arazi ediniminin ve arazi kullanım kısıtlamalarının topluluklar ve kişiler üzerinde olumsuz etkiler yapabileceği kabul edilmektedir. Projeye ilgili arazi istimlakı³ ve arazi kullanım kısıtlamaları⁴ fiziksel yer değişimine (başka yere yerleşme, konut arazisi kaybı veya barınma kaybı), ekonomik yer değiştirme (gelir veya geçim kaynaklarının kaybedilmesine yol açan arazi, varlık veya varlığa erişim kaybı)⁵ veya her ikisine birden neden olabilir. "Gönülsüz Yeniden Yerleşim" terimi bu etkileri ifade eder. Etkilenen kişi veya toplulukların arazi istimlakını veya yer değişimine neden olan arazi kullanım kısıtlamalarını reddetme hakkı olmadığında yeniden yerleşim gönülsüz olduğu kabul edilir.

Tecrübeler ve araştırmalar fiziksel ve ekonomik yer değişiminin, hafifletilmediği takdirde, ciddi ekonomik, sosyal ve çevresel risklere yol açabileceğini göstermekte olup; örneğin üretim sistemleri bölünebilir, üretken kaynaklarını veya diğer gelir kaynaklarını kaybederlerse insanlar yoksullukla karşı karşıya kalabilirler; insanlar sahip oldukları üretken becerilerinin daha az geçerli olduğu ve kaynaklar için daha fazla rekabet edildiği yerlere yerleşmek durumunda kalabilirler, sosyal kurum ve bağlantılar zayıflayabilir, akraba grupları dağılabilir ve kültürel kimlik, geleneksel otorite ve karşılıklı yardım potansiyeli azalabilir veya kaybedilebilir. Bu nedenlerle,

gönülsüz yeniden yerleşimden kaçınılmalıdır.³ Gönülsüz yeniden yerleşimden kaçınmanın mümkün olmadığı durumlarda, bu durum asgari düzeye indirilecek ve yerlerinden olan kişiler (ve yerlerinden olan kişileri kabul eden ev sahibi topluluklar) üzerindeki olumsuz etkileri hafifletecek tedbirler alınacaktır.

ÇSS5'e göre, ilgili alt proje veya münferit proje bileşenleri tanımlanıp gerekli bilgiler mevcut olduğunda, bu çerçeve genişletilerek alt projeye özgü ve potansiyel risk ve etkilerle orantılı bir Yeniden Yerleşim Planına dönüştürülecektir. Fiziksel ve/veya ekonomik yer değişimine neden olacak proje faaliyetleri söz konusu özel planlar tamamlanıp, Dünya Bankası tarafından onaylanmadan başlamayacaktır.

Dolayısıyla, bu YYÇ, özellikle önerilen alt projelerin arazi alım gerekliliklerine ilişkin olarak, çevresel ve sosyal değerlendirmede tespit edilen potansiyel arazi temelli sosyal riskleri ve etkileri ele almak için hazırlanmıştır. Alt projeye özgü arazi istimlak sorunları için hazırlanacak olan YYP'larda rehber olarak bu YYÇ kullanılacak olup,

(a) arazi istimlaki ve arazi kullanım kısıtlamaları küçük çaplı olan, bu yüzden de gelirler ve geçim kaynakları üzerinde önemli bir etkisi olmayacak projeler ile ilgili olarak, alt projeye özgü YYP'larda olumsuz etkilenen kişilere özgü uygunluk kriterleri ile telafi prosedür ve standartları belirlenecek ve şikayetlerin istişare edilmesi, takip edilmesi ve ele alınmasına ilişkin düzenlemeler yer alacaktır;

(b) fiziksel yer değişimine neden olan projeler ile ilgili olarak, planda olumsuz etkilenen kişilerin yeniden yerleştirilmelerine ilişkin ilave tedbirler belirlenecektir;

(c) geçim kaynakları ve gelir yaratılması üzerinde önemli etkiler yaparak ekonomik yer değişimi yaratan projeler ile ilgili olarak, planda geçim kaynaklarının iyileştirilmesine veya eski durumlarına getirilmesine ilişkin ilave tedbirler belirlenecektir ve

(d) yasal olarak ayrılmış parklarda veya koruma altındaki alanlarda bulunan kaynaklara veya yerel halkın geçim sağlamak için bağımlı olabileceği ortak mülkiyetteki diğer kaynaklara erişimi kısıtlayacak şekilde arazi kullanımında değişiklik getirebilecek projeler ile ilgili olarak, planda uygun nitelikteki kullanım kısıtlamalarının tespit edilmesine yönelik katılımcı süreç tarif edilecek ve geçim kaynakları üzerinde söz konusu kısıtlamaların neden olabileceği olumsuz etkileri hafifletmeye yönelik tedbirler belirlenecektir.

YYÇ onaylandıktan sonra, şahıslardan veya özel ticari kuruluşlardan herhangi bir arazi istimlaki yapmak ve/veya bunları yeniden yerleştirmek için Belediye/İdare tarafından yürütülen bir YYP olması gerekir. İlgili alt kredi/alt finansman anlaşmasının imzalanmasının bu durumla bir ilgisi yoktur. Plan, taslağının incelenmesi için ve onayının alınması için İLBANK'a sunulacaktır. İLBANK tarafından onaylanan planlar inceleme ve onay için Dünya Bankası'na sunulacaktır. Planının uygulanmasından alt borçlanıcı Belediye/İdare sorumlu olup, İLBANK planın

³ ÇSS1'deki hafifletme hiyerarşisine göre tercih edilen yaklaşım kaçınmadır. Sonuç olarak, zorluklara karşı sosyal veya ekonomik açıdan hassas olanların fiziksel veya ekonomik olarak yerlerinin değişmesinden kaçınılması özellikle önemlidir. Ancak, halkın sağlık ve güvenliğinin sonuç olarak olumsuz etkileneceği durumlarda, tercih edilen yaklaşım kaçınma olmayabilir. Yeniden yerleşimin hane halkına ve topluluklara konutlarının ve genel sağlık koşullarının daha iyi olması, konutta oturma güvencesinin daha güçlü olması veya yerel yaşam standartlarındaki başka iyileştirmeler dahil olmak üzere doğrudan gelişim fırsatları sunabileceği durumlar da olabilir.

uygulanmasının izlenmesinden sorumludur; Dünya Bankası ise seçici izleme yoluyla uygulamada uygunluk olduğundan emin olacaktır. Plan, sahada inşaat başlamadan tamamlanmalı, açıklanmalı ve uygulamaya alınmalıdır. YYP'nın ana hatları Ek 1'de verilmiştir. Belediye/İdare sadece kamu kurumlarından arazi edinilmişse, alt projenin arazi kaynaklı etkileri olmadığını ve ÇSS5'in uygulanmasından muaf olduğunu kabul etmek için resmi ve gayri resmi arazi kullanımının değerlendirmesi yapmak yine de gerekecektir. Kamu kurumlarından edinilen kamu arazilerinde kullanıcı olmadığı durumlarda, ilgili kamu kurumundan arazi istimlak etme prosedürlerinin (devirler, izinler v.s.) bu YYÇ'nin Ek 2 bölümünde verilen format kullanılmak suretiyle 6 aylık İzleme/İlerleme Raporuna yansıtılmasından Belediye/İdare sorumlu olacaktır. Ancak, değerlendirmede kamu arazisinin (resmi veya gayriresmi) kullanıcılar tarafından kullanılmakta olduğu sonucuna varılırsa, arazi kullanıcılarının araziye dayalı geçim kaynaklarını kaybetmelerine ilişkin tedbirleri içeren YYP hazırlamaktan Belediye/İdare sorumlu olacaktır.

ÇSS5, arazinin proje beklentisiyle veya projeye hazırlık için edinilmişse ve arazi doğrudan Dünya Bankası projesi ile bağlantılıysa da geçerlidir. Arazi istimlak prosedürleri bu YYÇ'nin onayladığı tarih itibarıyla tamamlanmışsa, Belediye/İdare tarafından geriye yönelik bir denetim raporu (Sosyal Denetim Raporlama formatı Ek 3'te verilmiştir) hazırlanacak ve Dünya Bankası'na sunulmak üzere İLBANK'a sunulacak, böylece arazi istimlakının ÇSS5 amaç ve prensiplerine uygun şekilde tamamlanması sağlanmış olacaktır. Sosyal Denetim Raporunda alt projenin ÇSS5'e uygun olmadığı ortaya çıkarsa, borçlu Belediye/İdare bu YYÇ kapsamında tanımlanmış olan gerekli tedbirleri alacak, böylece arazi istimlak çalışmalarının tamamının genişletilmiş ve boşlukların kapatılmış, dolayısıyla alt projelerin yarattığı etkilerin hafifletilmiş veya telafi edilmiş olması sağlanmış olacaktır.

'Türkiye'de Mültecilerden Etkilenen Alanlarda Belediye Hizmetlerinin İyileştirilmesi' Projesi kapsamındaki tüm arazi edinimi ve yeniden yerleşim faaliyetleri YYÇ'nin koşul ve hükümlerine tabi olacaktır. Projenin değerlendirilmesinden önce, Belediyeler/İdareler, YYÇ'yi web sayfasında duyurmak ve bu YYÇ'de tarif edilen halkla istişare faaliyetlerini gerçekleştirmek suretiyle, potansiyel olarak etkilenen kişileri ve diğer ilgili paydaşları bilgilendirecektir.

Duyuru faaliyetleri aşağıdakilerden birini içeren ve hedefi iyi belirlenmiş mekanizmalar yoluyla gerçekleştirilecektir:

(a) Proje bilgileri ve proje çıktılarının görüntülediği kanallar (proje internet sitesi ve/veya Belediyelerin internet sayfaları); (b) Belediyelere ait sosyal medya kanalları; (c) Proje müdahalelerinin nerede/neden/nasıl meydana geleceğini gösteren basılı materyalleri (posterler, broşürler, grafikler v.s.). Bilgilendirme materyalleri belediyelerde, kanalizasyon tesislerinde ve yerel yönetim organlarında bulunan danışma masaları yoluyla yayılacaktır; (d) Proje kapsamında yapılan işler hakkında zamanında, amaca uygun ve yaşamsal öneme sahip bilgilerin verildiği ve arazi istimlak risklerinin ve varsa hassasiyetlerin ele alındığı halkı bilgilendirme toplantıları; (e) Sosyal medya, basın bültenleri ve proje internet sitesi/sayfası yoluyla yayılan ilgili çekici videolar ve fotoğraf. Görsel materyaller, nüfusun geneline (Türk vatandaşlarına ve mültecilere) sağlanan hizmetlerin sonucu olarak, projenin çevre üzerindeki etkilerinin (su kaybının azalması, deşarj edilen suyun kalitesinin artması, mevcut çöplüklerin kapatılması, enerji verimliliğinin artması, kayıp-kaçak suyun azaltılması...) ve insanların günlük yaşamları üzerindeki etkilerinin (su depo kapasitesinin artması yoluyla suya erişim) tanıtımını yapacaktır. Fotoğraf, video, grafik, broşür, internet duyuruları ve basın bülteni formatında yayılan görseller materyaller sayesinde, projenin

sürdürülebilirlik ve enerji verimliliğine olan etkisini ve katkısını diğer belediyelere yaymak mümkün olacaktır.

1.3. Proje Açıklaması

Türkiye son beş yılda Suriyeli akınından dolayı dünyanın en çok mülteci ağırlayan ülkelerinden biri haline gelmiştir. 2018 Aralık ayı itibariyle, ülkede yaşamakta olan 3,6 milyondan fazla kayıtlı Suriyeli mülteci bulunmaktadır. Adana, Kahramanmaraş, Osmaniye, Kayseri ve Konya illeri Türkiye'de mülteci akınından en fazla etkilenen iller arasında yer almaktadır. 2018 yılında, yukarıda bahsi geçen beş ilden dördünün, yani Adana, Kahramanmaraş, Osmaniye ve Kayseri'nin mülteci nüfusu yaklaşık 500.000'dir (Tablo 1). Bu proje kapsamında finanse edilecek illerin mülteci nüfusları: Adana, Kahramanmaraş, Kayseri, Konya ve Osmaniye'de kendi nüfusların yüzde 4 ila 10'u oranında mülteci bulunmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1: Mülteci akınından en fazla etkilenen ilk 10 il (toplam mülteci nüfusuna göre)⁴

2018					2016		
	İl	Mült.Nü.	Ev Sahibi Nü.	Mült/Ev S %	Mült.Nü.	Ev SNü.	Mült/Ev S %
1	Kilis	130,405	136,319	95,7	129,221	130,655	98,9
2	Hatay	443,760	1,575,226	28,2	386,090	1,533,507	25,2
3	Sanliurfa	474,531	1,985,753	23,9	401,084	1,892,320	21,2
4	Gaziantep	382,604	2,005,515	19,1	325,151	1,931,836	16,8
5	Mardin	92,394	809,719	11,4	97,768	796,591	12,3
6	Mersin	208,338	1,793,931	11,6	138,634	1,745,221	8,0
7	Osmaniye	54,175	527,724	10,3	39,975	512,873	7,8
8	Adana	204,200	2,216,475	9,2	150,117	2,183,167	6,9
9	Kahramanmaraş	100,403	1,127,623	8,9	84,103	1,096,610	7,7
10	Kayseri	74,612	1,376,722	5,4	49,024	1,341,056	3,7

Artan nüfus ev sahibi illerdeki kullanma suyu, atık su ve katı atık hizmetleri dahil olmak üzere mevcut belediye altyapıları üzerinde ciddi bir baskı oluşturmuştur. Sonuç olarak, mevcut sistemlerin güçlendirilmesi için belediye altyapılarına acilen müdahale edilmesi gerekmektedir. Önerilen faaliyetler Türkiye'de Suriyeli mülteci akınından etkilenen beş ilde kullanma suyu, atık su ve katı atık tesisleri yapılması ve mevcutların ıslah edilmesi başta olmak üzere öncelikli belediye hizmetlerine doğrudan yöneliktir.

Proje IBRD kredi ve AB FRIT hibe eş finansmanı ile yürütülecek olup, her bir kaynak belirlenmiş faaliyetlere finansman sağlayacaktır. İhtiyaçların büyüklüğü ve mevcut hibe kaynaklarının sınırlı olduğu göz önüne alındığında, etkilenen belediyelerdeki yatırım kapsamının azami düzeye çıkması bakımından, hibe sayesinde söz konusu “eş-finance” (hibe+kredi) üzerinden ilave kredi kaynakları sağlanmış olacaktır.

Bu bağlamda, FRIT-II kapsamında, on yıldan uzun süredir belediye altyapı sektöründe profesyonel tecrübesi ve uluslararası finans kurumları proje yönetimi yapma kabiliyeti olan İLBANK projeyi uygulayacak kurum olarak görevlendirilmiştir. İLBANK ve Dünya Bankası Türkiye'de Suriyeli akınından etkilenen Belediyeler/İdarelere ait kentsel altyapının iyileştirilmesi amacıyla 'Türkiye'de

⁴ Kaynak: Avrupa Komisyonu, Ekim 2018. Türkiye'deki Mültecilere Yönelik AB Mali Yardımı Teknik Yardımı – Sonuç Raporu

Mültecilerden Etkilenen Alanlarda Belediye Hizmetlerinin İyileştirilmesi' Projesinin finansmanına devam etme kararı almıştır.

Söz konusu projede proje geliştirme hedefleri doğrultusunda şu sonuçların elde edilmesine çalışılacaktır:

- (a) Hedeflenen belediyelerde güvenli su temin hizmetlerine erişimin iyileştirilmesi;
- (b) Su kayıp-kaçaklarının azaltılması;
- (c) Güvenli atıksu toplama/kanalizasyon hizmetlerine erişimin iyileştirilmesi;
- (d) Atık su arıtımının iyileştirilmesi;
- (e) Hedeflenen belediyelerde katı atık bertaraf hizmetlerinin iyileştirilmesi ve
- (f) Belediye hizmetlerinin verilmesine yönelik Belediye/İdarelerin kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi.

1.4. Proje Bileşenleri

Etkilenen belediyelerin acil ihtiyaçlarına yönelik olarak, projede su, atıksu ve katı atık tesislerinin yapım ve rehabilitasyonu finanse edilecektir. Önerilen yaklaşım kapsamında tasarımların ve yapım/rehabilitasyon çalışmalarının gözden geçirilmesine yönelik bağımsız izleme de bulunmaktadır. Hedeflenen kapasite geliştirme faaliyetleri önerilme nedenlerinden biri de nüfusun bütününe sürdürülebilir hizmet verilmesi için ilgili tesislerin işletilmesi ve idame ettirilmesi amacıyla belediyeler ve idareler içindeki kapasitenin artırılmasıdır.

Önerilen faaliyetler şunları içerecektir:

- (a) Su temin sistemi yapımı ve/veya rehabilitasyonu;
- (b) Atıksu sistemleri yapımı ve/veya rehabilitasyonu;
- (c) Düzenli katı atık depolama sahası yapımı;
- (d) (a), (b) ve (c)'de yer alan yapım ve/veya rehabilitasyon işlerinin kontrollüğü ve ekipmanların kurulması ve
- (e) Proje yönetimi, kontrollük ve kapasite geliştirme için İLBANK'ın Proje Yönetim Birimine (PYB) ve Belediye/İdarelere (PUB) teknik yardım sağlanması.

Projenin iki bileşeni olacaktır:

A Bileşeni – Çevre Altyapı Yatırımları: Bu bileşende erişim, hizmet kalitesi ve hizmetlerin devamlılığı konularında iyileştirme sağlamak için beş belediyedeki su temini, atık su ve katı atık tesislerinin yapım ve rehabilitasyonu finanse edilecektir. Su temin yatırımları su arıtma tesisleri yapım ve/veya rehabilitasyonu, su dağıtım şebekesi ve iletim hattı rehabilitasyonu ve/veya genişletme, su depo kapasitelerinin artırılması ve SCADA sistemleri kurulumu ve İzole Ölçüm Bölgeleri (DMA) geliştirme gibi su kayıp-kaçak azaltma faaliyetlerini içerecek ve uygun olduğu duurmada yapılacak müdahalelerle tüm abonelerin sağlıklı suyu erişimini sağlayacaktır, bunlarla da sınırlı kalmayacaktır. Atık su yatırımları yeni atıksu arıtma tesisleri (AAT) yapılması veya

kapasitelerinin artırılması ve yeni kanalizasyon toplama şebekeleri yapılması veya mevcutlarının genişletilmesini içerecektir. Katı atık tesisleri yeni düzenli katı atık depolama sahası yapımı, eski çöp döküm sahalarının kapatılması ve yeni atık toplama ve transfer ekipmanlarını içerecektir.

Bileşen B - Proje Yönetimi ve Kontrollük, Kapasite Geliştirme ve İletişim ve Halkın Katılımına Yönelik Teknik Yardım Bu bileşende proje yönetimi, tasarım incelemesi ve belediye yatırımlarının kontrollüğüne yönelik danışmanlık hizmetleri, halkın katılımı, halkla ilişkiler ve görünürlük aktiviteleri ve katılımcı belediyeleri, su ve atıksu idareleri ve İLBANK'ı hedefleyen kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi faaliyetleri finanse edilecektir. Hedeflenen kapasite geliştirme faaliyetleri önerilme nedenlerinden biri de nüfusun bütününe sürdürülebilir hizmet verilmesi için ilgili tesislerin işletilmesi ve idame ettirilmesi amacıyla Belediyeler ve İdareler içindeki kapasitenin artırılmasıdır.

Alt projelerin kısa birer açıklaması ve bunlara ilişkin çevresel ve sosyal değerlendirme gereklilikleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Alt Projelerin ve Raporlama Gerekliliklerinin Kısa Açıklaması

Bileşen	No	Faaliyetin Adı ve Kapsamı	ÇSS5'e Göre Beklenen Arazi İstimlaki	Gereklilik (YYP veya Sosyal Denetim raporu)
Alt Bileşen 1: Adana	1-1	Kozan İmamoğlu Yedigöze İçme Suyu İletim Hattı - Kozan'a giden 35,4 kilometrelik iletim hattı (Ø700 mm-Ø1.400 mm düktül borular), yardımcı yapılarıyla birlikte (su ve hava tahliye vana odaları v.s.)	Bu aşamada arazi istimlaki beklenmemektedir. İşlerin tahsis edilen kamu arazileri üzerinde yapılması beklenmektedir. Çevresel ve Sosyal Değerlendirme (ÇSD) çalışmaları uygulama sırasında teyit edilecek.	Yok
	1-2	Yedigöze Su Arıtma Tesisi - 15.776 m ³ /gün (1.340 L/s) kapasiteli su arıtma tesisi yapımı	Arazi, ASKİ adına tescil edilmiş olup, bir yıldan uzun bir süre önce edinimi sağlanmıştır.	İnşaat işlerinin başlamasından önce Sosyal Denetim Raporu gereklidir.
	1-3	Kozan Pınargözü İçme Suyu İletim Hattı ve Şebekesi - Cazibeli 310 kilometrelik su dağıtım şebekesi ve 28,12 kilometrelik Ø300 mm borulu mevcut iletim hattının yenilenmesi - 8 pompa istasyonu, su depoları (4'ü yeni), 2 toplama tankı ve yardımcı yapıları yapımı ve ıslahı	Bu aşamada arazi istimlaki beklenmemektedir. İşlerin tahsis edilen kamu arazileri üzerinde yapılması beklenmektedir. ÇSD çalışmaları uygulama sırasında teyit edilecek.	Yok
Alt Bileşen 2: Kahramanmaraş	2-1	Kahramanmaraş Kuzey İlçeleri Entegre Katı Atık Projesi - Afşin'de inşa edilecek yeni düzenli depolama sahası, ayrıca saha içinde bir adet kompost tesisi (410 ton/gün) ve mekanik ayırma	Proje faaliyetleri için beklenen arazi istimlaki. Ayrıca, Belediyeler Birliği tarafından yapılmış önceki küçük arazi istimlakların tarihçesi Kahramanmaraş Belediyesinin (ana alt	Arazi istimlaki gerektiren tüm proje faaliyetleri için Yeniden Yerleşim Planı gerekiyor.

		tesisi (757 ton/gün) yapılması. Elbistan ve Göksun'da 2 aktarma istasyonu, atık toplama ekipmanları (konteynırlar ve toplama kamyonları) temini - 24 mevcut çöp sahasının rehabilitasyonu - (Genel olarak eski küçük kasabalara ait olan) 22 vahşi çöp sahasının rehabilitasyonu çoğunlukla içlerindeki atıkların yeni düzenli depolama sahasına aktarılması yoluyla gerçekleştirilmesi, 2 çöp sahasının ise (Afşin ve Elbistan) bulundukları yerde rehabilite (kapatma) edilmesi	borçlanıcı olarak) arazi mülkiyet devri yapması bekleniyor.	İnşaat işleri başlamadan önce Sosyal Denetim Raporu gereklidir.
2-2	Kahramanmaraş (Şehir Merkezi) İçme Suyu Projesi - Su dağıtım şebekelerinde rehabilitasyonu ve yapım işleri, şunları içerir: - Basınç bölgeleri, DMA, SCADA sistemleri devreye alınması ve debimetreler ve basınç düşürme vanaları takılması - Su depoları ve pompa istasyonlarının rehabilitasyonu - Yeni su deposu yapımı	Bu aşamada arazi istimlakı beklenmemektedir. İşlerin tahsis edilen kamu arazileri üzerinde yapılması beklenmektedir. ÇSD çalışmaları uygulama sırasında teyit edilecek. Su depoları için yapılan önceki arazi istimlaklerinin tarihçesi.	İnşaat işleri başlamadan önce Sosyal Denetim Raporu gereklidir.	
2-3	Kahramanmaraş (Şehir Merkezi) Kanalizasyon Projesi - Kanalizasyon şebekesi rehabilitasyon ve yapım işleri (400 km) - Yağmur suyu şebekesi yapımı (100 km)	Bu aşamada arazi istimlakı beklenmemektedir. İşlerin tahsis edilen kamu arazileri üzerinde yapılması beklenmektedir. ÇSD çalışmaları uygulama sırasında teyit edilecek.	Yok	
2-4	Ceyhan Havzası Atık Su Arıtma Tesisleri Kolektör hatları dahil 4 AAT yapımı: - Ekinözü AAT ve Kolektörleri: 0,95 km Ø400'lük beton borular, 1,1 km Ø200'lük beton borular, 23 muayene bacası, 1 pompa istasyonu, 1 AAT (12.350 kişi; 2037'de kapasite 889 m ³ /gün, 14.750	Proje faaliyetleri için beklenen arazi istimlakı.	Arazi istimlakı gerektiren tüm AAT'lar için Yeniden Yerleşim Planı gerekiyor.	

		kişi 2052’de kapasite 1.062 m³/gün) - Çağlayancerit AAT: 1 AAT (15.000 kişi; 2038’de kapasite 1.650 m³/gün, 17.600 kişi 2053’te kapasite 1.936 m³/gün) - Andırın AAT ve Kolektörleri: 4,23 km Ø400’lük beton borular, 3,51 km Ø200’lük beton borular, 163 muayene bacası, pompa istasyonu ve 600 m basınç hattı (600 m), 1 AAT (11.600 kişi; 2037’de kapasite 1.591 m³/gün, 15.000 kişi 2052’de kapasite 2.057 m³/gün) - Göksun AAT ve Kolektörleri: 4.617 km (Ø600) HDPE Boru, 107 muayene bacası, 1 AAT (25.000 kişi; 2037’de kapasite 5.508 m³/gün, 30.000 kişi 2052’de kapasite 6.480 m³/gün)		
	2-5	Elbistan İçme Suyu Şebekesi Projesi - Su dağıtım şebekesi (255 km) ve konut bağlantılarının (4128) rehabilitasyonu - Basınç hatları (3 km) - Su deposu yapımı (6 yeni) rezervuar - 5 pompa istasyonu	Proje faaliyetleri için beklenen arazi istimlakı.	Gönülsüz arazi edinimi gerektiren tüm proje faaliyetleri için Yeniden Yerleşim Planı gerekiyor. Bu YYP, DSİ tarafından yürütülen ilişkili faaliyetler için alınan tedbirleri ve bu tedbirlerin izlenmesini de kapsayacaktır. Eğer, DSİ tarafından arazi edinimi yürütülen Bölüm-2 için çalışmalar Proje başlangıcından önce gerçekleşirse, yapılan uygulamayı takip etmek için Sosyal Denetim Raporu hazırlanması gerekecektir.
	2-6	Elbistan İçme Suyu İletim Hattı - Su iletim hattı (120 km) ve 6 su deposu (100 ila 2.000 m³ arasında değişen hacimlerde) yapımı	Proje faaliyetleri için beklenen arazi istimlakı. Tamamlanan iletim hattı alt kesimi (alt proje no. 2) için yapılan önceki arazi istimlakları tarihçesi.	
Alt Bileşen 3: Kayseri	3-1	Kayseri Atık Su Arıtma Tesisi - Mevcut AAT (2. aşama) genişletilmesi ve çamur kurutma tesisi yapımı - Mevcut AAT kapasitesinin 110.000 m³/gün Kapasite 183.000 m³/gün 1,4 milyon	Bu aşamada arazi istimlakı beklenmemektedir. İşlerin tahsis edilen kamu arazileri üzerinde yapılması beklenmektedir. ÇSD çalışmaları uygulama sırasında teyit edilecek.	Yok

		kişi seviyesine yükseltilmesi		
Alt Bileşen 4: Konya	4-1	Akşehir Su Temin Projesi - Konut bağlantıları dahil su iletim hatları (29 km) ve şebeke boru hatları (97 km) yapılması - 3 su deposu (3.000 m ³ , 1.000 m ³ ve 500 m ³) ve basınç düşürme odaları yapılması	Bu aşamada arazi istimlakı beklenmemektedir. İşlerin tahsis edilen kamu arazileri üzerinde yapılması beklenmektedir. ÇSD çalışmaları uygulama sırasında teyit edilecek.	Yok
	4-2	İlgın Atıksu Arıtma Tesisi Projesi	Alt-projenin araziden kaynaklı risk/etkileri, fizibilite çalışmasının incelenmesi ve değerlendirilmesi ve saha çalışmasından sonra tespit edilecektir.	Saha çalışmalarından sonra belirlenecektir.
	4-3	Çumra Atıksu Arıtma Tesisi Projesi	Alt-projenin araziden kaynaklı risk/etkileri, fizibilite çalışmasının incelenmesi ve değerlendirilmesi ve saha çalışmasından sonra tespit edilecektir.	Saha çalışmalarından sonra belirlenecektir.
Alt Bileşen 5: Osmaniye	5-1	Osmaniye (Şehir Merkezi) İçme Suyu Projesi - Su dağıtım şebekesi (598 km 110-900 mm), 5 su deposu, basınç tahliye vanaları, DMA ve tali yapıların yapımı	Bu aşamada arazi istimlakı beklenmemektedir. İşlerin tahsis edilen kamu arazileri üzerinde yapılması beklenmektedir. ÇSD çalışmaları uygulama sırasında teyit edilecek.	Yok
	5-2	Osmaniye (Şehir Merkezi) Kanalizasyon Projesi - Atık su toplama şebekesinin yenilenmesi (403 km)	Bu aşamada arazi istimlakı beklenmemektedir. İşlerin tahsis edilen kamu arazileri üzerinde yapılması beklenmektedir. ÇSD çalışmaları uygulama sırasında teyit edilecek.	Yok

Yukarıda verilen alt projelerin, arazi gereklilikleri dahil olmak üzere, ayrıntılı açıklamaları aşağıda yer almaktadır:

Alt Proje 1: Adana

Suriye savaşından sonra, Adana Suriye mültecilerin en fazla tercih ettiği varış noktalarından biri oldu. Adana'daki mülteci nüfusu genel olarak Suriyeli ve Iraklılardan oluşmakta olup, Adana'nın merkez ilçelerinde yaşamaktadırlar. Adana Büyükşehir Belediyesi'ne göre mülteci nüfusu 400.000 civarında olup (resmi rakam 204.200'dür), bunların yaklaşık yüzde 90'ı şehirde, yüzde 10'u ise kamplarda kalmaktadır. Bu durum su sistemleri dahil olmak üzere belediye ve altyapı hizmetlerine olan talebi arttırmıştır.

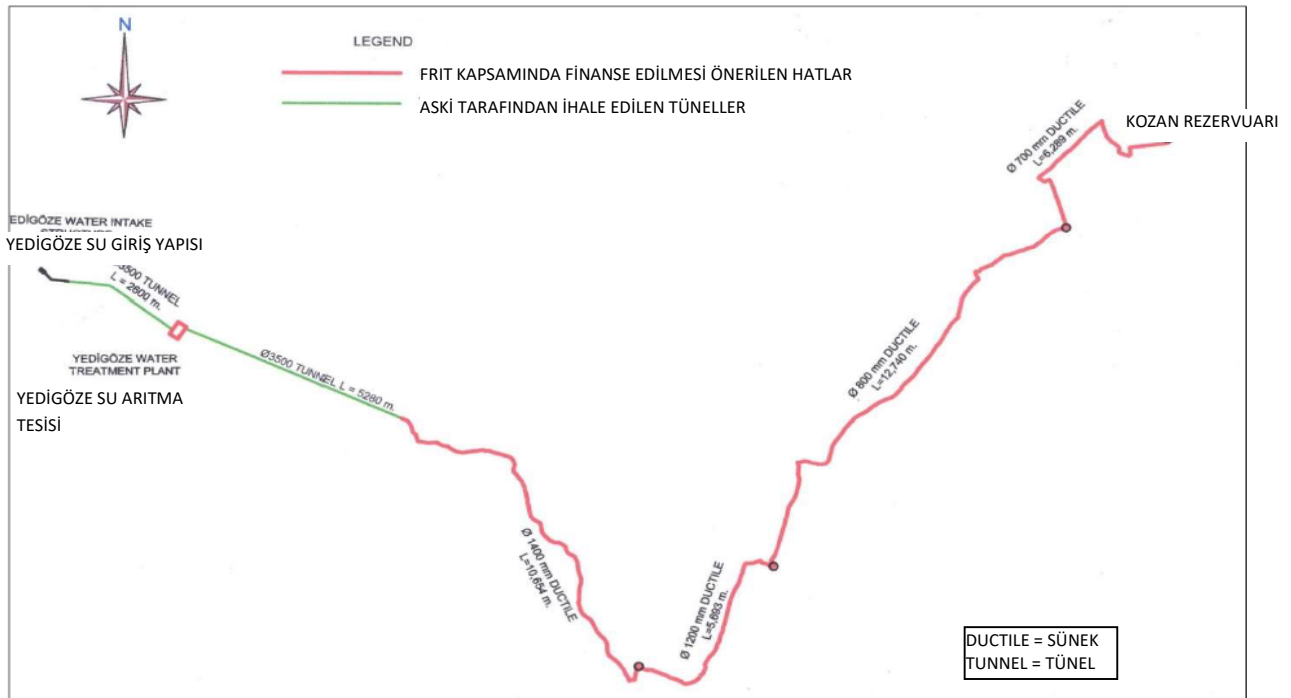
Bölgedeki yerleşimlerin çoğunda kuyu suyu kullanılmaktadır. Kurak yıl ve sezonlarda kuyularda çıkan su önemli ölçüde azalmaktadır. ASKİ Adana'daki bazı yerleşimlerde yaşanan su eksikliği sorunlarını çözmek amacıyla Yedigöze İçme Suyu İletim Hattı ve Su Arıtma Tesisi Projesinin tasarımını başlatmıştır. Söz konusu Projeye 141 yerleşime Yedigöze Baraj Rezervuarından su temin edilmesi amaçlanmış olup, böylece bu yerleşimlerde kuyu kullanımı ortadan kalkmış olacaktır. 608.060 kişilik yerel nüfus ile 65.700 Suriyeli mültecinin projenin sonuçlarından faydalanması beklenmektedir.

Adana'daki alt projeler şunları kapsamaktadır:

- Kozan İmamoğlu Yedigöze İçme Suyu İletim Hattı (35,4 km iletim hattı),
- Yedigöze Su Arıtma Tesisi (115.776 m³/gün kapasite) ve
- Kozan Pınargözü İçme Suyu İletim Hattı ve Şebekesi (28,12 km iletim hattı ve 310 km şebeke).

Yedigöze İçme Suyu İletim Hattının bir bölümü tünellerden oluşmakta olup, iki tünelin yapımı ASKİ tarafından finanse edilecektir. Tünel yapım ihalesi halihazırda tamamlanmış olup, bu araziler kamuya (ya Belediyeye ya da Hazineye) ait olduğundan inşaat başlamış ve herhangi bir kamulaştırmaya gerek olmamıştır.

Halen İmamoğlu, Kozan, Ceyhan ve Yumurtalık ilçelerinin içme suyu yer altı kuyularından sağlanmaktadır. Proje sayesinde Yedigöze Barajı bu ilçelerin içme suyu ihtiyacını karşılayacaktır. Buna ek olarak, Barajdan gelen su cazibe ile dağıtılacağından sistemin enerji giderleri de önemli ölçüde düşecektir. Kozan'da mevcut asbest borular düktil boru ve HDPE borular ile değiştirilecek, böylece su kayıplarında önemli düşüşler sağlanmış olacaktır.

Ön fizibilite çalışmaları tüm alt projeler için mevcuttur ve Banka tarafından incelenmiştir. Alt projelerin detay tasarımları halen hazırlanmaktadır. Tasarımların tümü tasarım incelemesinden geçecek olup, söz konusu inceleme sağlamlık ve iklime dayanıklılık, enerji verimliliği gibi ihtiyaçlara cevap verebilirlik bakımından yapılacak durum tespiti kapsamında ve inşaat öncesinde proje kontrollük danışmanları tarafından gerçekleştirilecektir.

Arazi ihtiyaçları ile ilgili olarak:

- Su arıtma tesisinin arazisi bir yıl önce kamulaştırılmıştır.
- İletim hatları, dağıtım şebekesi ve su depoları için gereken araziler ya Belediyeye ya da Hazineye aittir.
- İletim hatlarının güzergahı kamulaştırmadan kaçınmak amacıyla mevcut yollar göz önünde bulundurularak belirlenmiştir.
- Etkilenen kamu arazileri üzerinde resmi veya gayriresmi kullanıcı yoktur.

Yedigöze Atık Su Arıtma Tesisinin proje alanı yakın zamanda edinilmiş olduğundan, Bankanın ÇSS5'ine uygunluğun değerlendirilmesi için Sosyal Denetim Raporu hazırlanacak olup, su iletim hattı güzergahı mevcut yolları takip ettiği ve kamulaştırmaya ihtiyaç olmadığı için ilave dokümantasyona gerek olmayacaktır.

Proje alanı 3. derece deprem kuşağında yer almaktadır. Proje sahalarında bilinen herhangi bir doğal ve/veya kültürel koruma alanı bulunmamaktadır. ASKİ'nin toplamda 3.500 civarında personeli bulunmakta, İçme Suyu, Mühendislik Denetim Dairesi'nde ise 250 personel çalışmaktadır.

Alt Proje 2: Kahramanmaraş

Kahramanmaraş'a ilişkin alt projeler aşağıdaki proje başlıkları kapsamındaki su, atık su ve katı atık tesislerine yönelik yatırımlara yoğunlaşmaktadır:

- Kahramanmaraş Kuzey İlçeleri Entegre Katı Atık Projesi
- Kahramanmaraş (Şehir Merkezi) İçme Suyu Projesi
- Kahramanmaraş (Şehir Merkezi) Kanalizasyon ve Yağmur Suyu Projesi
- Elbistan İçme Suyu Şebekesi Projesi
- Elbistan İçme Suyu İletim Hattı
- Ceyhan Havzası Atık Su Arıtma Tesisleri

Kahramanmaraş Türkiye'de Suriyeli nüfusunun en fazla olduğu 10 şehirden biridir. 2018 yılında, Kahramanmaraş ilinde 117.907 Suriyeli bulunduğu ve bunun ilin 1.127.623'lük kendi nüfusunun %9,56'sına karşılık geldiği belirtilmiştir. İlde bulunan Suriyeli nüfusu 2012 ila 2018 arasındaki son altı ayda %78 artmıştır. Buna ek olarak, genel bütçeden belediyelere nüfus kriteri esas alınarak pay dağıtılmakta olup, bu dağıtımda değişken nüfus dikkate alınmamaktadır. Dolayısıyla, göçle gelen nüfus bu payların dağıtımında dikkate alınmamaktadır.

Hem Kahramanmaraş Belediyesi hem de İdarenin (KASKİ) mevcutta birer Şikayet Mekanizması (ŞM) bulunmakta olup, bunun şikayetlerin yönetilmesi amacıyla proje uygulaması sırasında kullanılması mümkündür. KASKİ yerel seviyede iyi yapılandırılmış bir idare olup, ilçe şubeleriyle

operasyonel hizmetler ve diğer müşteri ilişkileri hizmetlerini vermektedir; bunlar önerilen alt projelerin uygulama, izleme ve halkın katılımı aşamalarında iyi bir şekilde işlev görebilirler.

Kahramanmaraş Kuzey İlçeleri Entegre Katı Atık Projesi

Bu alt proje (günde 757 ton kapasiteli mekanik ayırma tesisi ve günde 410 ton kapasiteli kompost tesisi dahil) bir adet düzenli katı atık depolama sahası, (Göksun ve Elbistan'da) iki aktarma istasyonu ve 24 vahşi çöp depolama sahasının rehabilitasyonundan oluşmaktadır. (Genel olarak eski küçük kasabalara ait olan) 22 vahşi depolama sahasının rehabilitasyonu; çoğunlukla depolanmış atıkların yeni düzenli depolama sahasına taşınması yoluyla gerçekleştirilecek olup, 2 vahşi depolama sahası ise (Afşin ve Elbistan) bulundukları yerde rehabilite edilecektir.

Bir adet sızıntı suyu arıtma tesisi de kurulacak olmakla birlikte, arıtılan sızıntı suyunun nasıl deşarj edileceği henüz net değildir (şu iki seçenek söz konusudur; (i) mevcut kanalizasyon şebekesine deşarj edilmesi veya (ii) proje sahasındaki mevsimsel dereye deşarj edilmesi). Arıtma çamuru Kahramanmaraş Merkez Düzenli Katı Atık Depolama Sahasında bertaraf edilecektir. Çevresel sorunlar ÇSED kapsamında ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Kahramanmaraş Kuzey İlçeleri Entegre Katı Atık Projesi kapsamında düzenli katı atık depolama sahası inşa edilecektir. Arazi istimlakı Belediyeler Birliği tarafından üstlenilmiştir. Bu nedenle, Sosyal Denetim Raporu hazırlanması gerekecektir. Göksun aktarma istasyon sahası Orman Genel Müdürlüğü'nden Belediyeler Birliği'ne tahsis edilmiş olup, bu alanın kullanılması için bir izin süreci olacaktır. Elbistan aktarma istasyonu sahası mevcut Elbistan çöplük alanında bulunmakta olup, o da Hazine arazisi üzerinde yer almaktadır. İlave araziler de edinilebilir, bu nedenle YYÇ'ye göre bir YYP hazırlanacak ve projenin arazi ihtiyaçları YYP içinde ele alınacaktır. Düzenli katı atık depolama proje sahası neredeyse 11 yıl boyunca vahşi çöplük alanı olarak kullanılmıştır. Atık toplayıcıların araziye bağlı olmayan mevcut ve potansiyel geçim kaynakları üzerindeki etkiler ÇSED'de daha ayrıntılı olarak ele alınacak ve gerekiyorsa buna göre hafifletme tedbirleri belirlenecektir.

Göksun aktarma istasyonu sahasının 1,8 ha civarında olması beklenmekte olup (nihai tasarım aşamasında teyit edilecektir), Orman Genel Müdürlüğü'nden Belediyeler Birliği'ne tahsis edilmiştir. Ancak, arazinin küçük bölümünde bağlantı yolu için irtifak hakkı oluşturulması gerekebilir. Göksun aktarma istasyonunun arazi istimlak ihtiyaçları YYP kapsamında ayrıntılı şekilde ele alınacaktır.

Elbistan aktarma istasyonu mevcut Elbistan çöplüğünün içinde bulunmakta olup, söz konusu arazi Hazineye aittir ve herhangi bir ilave arazi edinilmesine gerek yoktur. Her iki vahşi çöplük sahası (Afşin ve Elbistan) sağlık ve güvenlik tehdidi oluşturmaktadır, zira Afşin çöplüğü herhangi bir bariyer veya güvenlik önlemi olmaksızın açık bir şekilde yayılmaktadır ve en yakın yerleşim 1 km mesafede bulunmaktadır. Elbistan çöplüğünün ise etrafı çevrilmiş olmakla birlikte bunun ilave bakıma ihtiyacı vardır ve Ceyhan nehrinin kaynağına yakın bir konumda bulunmaktadır. Atık toplama kamyonlarının şoförleri tarafından nadiren gözlemlenen bireysel atık toplama faaliyetleri ihbar geldiğinde belediye zabıtası tarafından derhal durdurulmaktadır. Gelir elde etmek için vahşi depolama sahalarından geri dönüştürülebilir atık toplayan atık toplayıcıların söz konusu olduğu durumlar ÇSED'nin hazırlanması sırasında araştırılacak ve gerekiyorsa uygun etki azaltıcı tedbirler

sunulacaktır. Atıkların çoğu ilk kaynakta (şehirdeki atık konteynırlarında) ayrıldığı ve içinde çöplükte toplanacak pek az geri dönüştürülebilir malzeme kaldığı için atığın içeriği yetersizdir.

Belediye atıkların kaynağında toplanması konusunda sürekli bir bilinçlendirme çalışması yürütmektedir, ancak düzenli katı atık depolama sahasının fizibilite etüdüne etki edecek herhangi bir sistematik uygulama bulunmamaktadır. Düzenli katı atık depolama sahasının tasarımı ve vahşi depolama sahaları rehabilitasyon projeleri ÇŞB tarafından onaylanmış olup, mekanik ayırma tesisi tasarımının da yakın gelecekte sonuçlandırılması beklenmektedir.

Kahramanmaraş (Şehir Merkezi) İçme Suyu Projesi

Bu proje İzole Ölçüm Bölgeleri (DMA), SCADA sistemi ve debimetre ve basınç düşürme vanaları montajı dahil olmak üzere su dağıtım şebekesindeki rehabilitasyon ve yapım işlerini içermektedir. Bu alt proje kapsamında 59 su rezervuar alanı bulunmakta olup, bunların 38'inin Dünya Bankası finansmanı ile kurulması planlanmaktadır. Geri kalanlarının bazıları terk edilecek, bazıları da rehabilite edilecektir. Halen, dağıtım şebekesindeki basıncın değişken olması sorun yaratmakta olup, şehirdeki kayıp-kaçak oranı %60'ın üzerindedir.

Kahramanmaraş (Şehir Merkezi) İçme Suyu Projesi ile ilgili olarak, rezervuar alanları boş durumdadır ve herhangi bir (resmi veya gayriresmi) kullanım yoktur. Söz konusu alan su yatırımlarından sorumlu İdareye aittir.

İçme suyu şebekelerinin güzergahları mevcut yollar üzerinde yer almakta olup, su rezervuar alanları ise KASKI'nın mülkiyetindedir. Ancak, yakın zamanda iki rezervuar alanı edinilmiştir. Tamamlanmış olan arazi istimlak sürecini ÇSS5 gerekliliklerine göre değerlendirmek ve boşlukların giderilmesi tedbirlerini belirlemek için bir Sosyal Denetim Raporu hazırlanacaktır. Önemli boşluklar tespit edilmesi durumunda geçmişteki arazi istimlakının ÇSS5 gereklilikleri ile somut tutarlılığını sağlamak amacıyla düzeltici eylem planı hazırlanacaktır.

Kahramanmaraş (Şehir Merkezi) Kanalizasyon ve Yağmur Suyu Projesi

Bu alt proje 400 km kanalizasyon şebekesinin ve 100 km yağmur suyu şebekesinin rehabilitasyon ve yapımını içermektedir. Alt projenin amacı şehir merkezinde, özellikle Onikişubat ve Dulkadiroğlu mahallelerinde yer alan kanalizasyon ve yağmur suyu şebekelerindeki sorunlu alanlara çözüm getirmektir. Şehir merkezi Ahır Dağı eteklerinde bulunmaktadır. Dağın yüksek kesimlerinden gelen yağmur suyu şehir merkezine ulaşmakta ve sokaklarda taşkınlara yol açmaktadır, kapalı yağmur suyu menfezleri yüzeydeki yağmur suyunu taşıyamamaktadır. Daha 2018 Haziran ayında meydana gelen fırtına felaketi ekonomik kayıpların yanı sıra şehir merkezinde 3 kayba neden olmuştur. Bazı yağmur suyu muayene bacası kapakları ve ızgaralarının kapalı ve yol altında kaldıkları, yağmur suyunun bu ızgaralardan/kapaklardan geçişine engel olduğu tespit edilmiştir.

Kanalizasyon şebekesi güzergahları mevcut yollar üzerinde yer almakta olup, kanalizasyon pompa istasyonları ise KASKI'nın mülkiyetindedir. Yağmur suyu ve kanalizasyon şebekesi için mevcut yollar kullanılacak olup, arazi istimlakı ile ilgili doküman kullanılmasına gerek yoktur.

Ceyhan Havzası Atık Su Arıtma Tesisleri

Ceyhan havzası Türkiye'nin 25 havzasından biri olup, İskenderun Körfezinden İç Anadolu Bölgesine doğru uzanmaktadır. Ekinözü, Çağlayancerit, Andırın ve Göksun Kahramanmaraş'ın ilçeleri olup, Ceyhan havzası içindedirler. 2016 yılında hazırlanan Ceyhan Havzası Kirlilik Önleme Planına göre, Ekinözü, Çağlayancerit, Andırın ve Göksun'a yönelik AAT'leri havzada kirliliğin önlenmesi için alınması gereken tedbirler arasındadır. Suriyeli mültecilerin eklenmesiyle artan nüfus artırılmamış atık su deşarjları nedeniyle nehir havzasındaki baskıyı arttırmaktadır.

Projenin amacı KASKİ'nin (Kahramanmaraş Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü) yerel halka ve Suriyeli mültecilere daha iyi atık su hizmetleri verebilmesini sağlamaktır. Proje Ceyhan Nehir Havzasında kirliliğin önlenmesine de katkıda bulunacaktır.

Aşağıda belirtilen 4 AAT ve ilgili kolektör hattı inşaatları alt proje kapsamındadır:

- Ekinözü AAT ve Kolektörleri: 0,95 km Ø400'lük Beton Borular, 1,1 km Ø200'lük Beton Borular, 23 muayene bacası, 1 pompa istasyonu, 1 AAT
- Çağlayancerit AAT: 1 AAT
- Andırın AAT ve Kolektörleri: 4,23 km Ø400'lük Beton Borular, 3,51 km Ø200'lük Beton Borular, 163 Muayene bacası, Pompa İstasyonu ve 600 m Basınç Hattı (600 m), 1 AAT
- Göksun AAT ve Kolektörleri: 4,617 km (Ø600) HDPE Boru, 107 Muayene bacası, 1 AAT

Yapılacak olan dört AAT için, 4 km kolektör hattı bulunacak olup, bunların geçiş haklarının teyit edilmesi gerekecektir. Göksun AAT sahası kullanım hakları Hazineden devredilmiştir. Herhangi bir resmi ya da gayriresmi kullanım olmayan ve boş olan arazi sürülmüş topraklarla çevrilidir. 6 km kolektör hattı bulunacak olup, bunların geçiş haklarının teyit edilmesi gereklidir. Arıtılmış su yakındaki dereye deşarj edilecektir. Ekinözü AAT bir mezarlığın yakınındaki tepelerde yer almakta olup, herhangi bir etki yaratmamakla birlikte, AAT alanı için özel mülkiyetteki bir arazinin edinilmesi gereklidir. Arazi kıymet takdiri yapılmış olup, arazi sahibinin şifahi muvafakati alınmıştır. Arazinin pazarlıkla uzlaşma yoluyla yakın zamanda edinilmesi beklenmektedir. Ayrıca, yakında atık su arıtma tesislerinin yapım ve işletmesi için kullanılacak herhangi bir elektrik kaynağı bulunmamaktadır. İlave arazi edinme ihtiyacı YYP hazırlanmasını gerektirecektir. Her bir AAT sahasının arazi edinme ihtiyaçlarının detayları hazırlanacak olan YYP'da verilecektir. İlave arazi istimlakinin araziye dayalı geçim kaynakları üzerindeki etkileri değerlendirilecek ve arazi istimlak süreci buna göre tamamlanacaktır.

Andırın ve Göksun AAT sahalarına ana yoldan doğrudan erişilememektedir. Ayrıca, yakında tesislerin yapım ve işletmesi için kullanılacak herhangi bir elektrik kaynağı bulunmamaktadır.

Çağlayancerit AAT sahasına stabilize bir yoldan erişim bulunmakla birlikte, bunun güçlendirilmesi ve inşaat faaliyetleri boyunca kullanılması gerekecektir. Diğerleri ile benzer şekilde, Çağlayancerit AAT için de yakında herhangi bir elektrik kaynağı bulunmamaktadır.

Ekinözü AAT sahası için muhtemelen servis yoluna ihtiyaç duyulacaktır. Dört AAT'den çıkan arıtma çamurunun, sahip olduğu ısı değerine göre, Kahramanmaraş Merkez AAT veya Kahramanmaraş Merkez Düzenli Katı Atık Depolama Sahasında yönetilmesi planlanmaktadır. Çamur yönetimi seçenekleri saha özel çevresel ve sosyal değerlendirme çalışmalarında da ele alınacaktır.

Elbistan İçme Suyu Şebekesi Projesi

Bu alt proje kapsamında, 255 km su dağıtım şebekesi rehabilitasyonu, 4.128 km konut bağlantısı, 3 km basınç hattı, altı yeni su deposu ve beş pompa istasyonu rehabilite edilecektir.

Arazi istimlakinin etkilerini değerlendirmek ve ulusal mevzuat ve Dünya Bankası'nın "Arazi Edinimi, Arazi Kullanım Kısıtları ve Gönülsüz Yeniden Yerleşim" başlıklı ÇSS5'i doğrultusunda hafifletme ve telafi tedbirleri için bir YYP'de hazırlanacaktır.

Elbistan şehir merkezinin suyu Ceyhan Nehri yanına açılan bir grup keson kuyudan sağlanmaktadır. Bu kuyulardan gelen su 5 basınç bölgesini besleyen mevcut 5 depoya pompalanmaktadır. Mevcut içme suyu şebekesi ilk olarak 1956-1957, daha sonra 1984-1987, son olarak 2009 yıllarında yapılmıştır. 2009 öncesinde yapılan boru hattı kötü durumdadır. Su kayıpları yüksek olup, %50 olarak tahmin edilmektedir. Dolayısıyla, bu hatların bazılarının yenilenmesi ve dağıtım şebekesinin yeni gelişen alanlara doğru genişletilmesi için yeni borular döşenmesi gerekmektedir.

İçme suyu şebekelerinin güzergahları mevcut yollar üzerinde yer almakta olup, su rezervuar alanları ise KASKİ'nin mülkiyetindedir. Ancak, iki rezervuar alanı halihazırda edinilmiş olduğundan Sosyal Denetim Raporu hazırlanacaktır.

Elbistan İçme Suyu İletim Hattı

Elbistan İçme Suyu İletim Hattında 120 km su iletim hattı ve (100-2000 m³ hacminde) 6 su deposu bulunmaktadır. İletim hattının ilk bölümü DSİ tarafından yapılacaktır.

Elbistan İçme Suyu İletim Hattı bir bütün olarak DSİ tarafından tasarlanmış olup, üç kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısım tünelleri içermektedir. Yapımı başlamış olmakla birlikte yarım bırakılmıştır. Acil kamulaştırma kararı alınmış olup, kamulaştırma planları hazırdır; ancak, şu ana kadar henüz edinilen arazi yoktur. İkinci kısmın inşaatına DSİ tarafından başlanmıştır. İkinci kısım kapsamındaki kamulaştırma DSİ tarafından başlatılmış olup, kendilerinin yetkisinde tamamlanacaktır. Üçüncü kısmın kamulaştırma planlarının yaklaşık %90'ı da tamamlanmış olmakla birlikte, herhangi bir faaliyete başlanmış değildir. İletim hattının birinci ve üçüncü kısımlarının proje kapsamında finanse edilmesi planlanmış olmakla birlikte, DSİ tarafından uygulaması yapılan ikinci kısım da sahaya özgü Çevresel ve Sosyal Değerlendirme kapsamına alınmıştır, zira bu kısımda bir ilişkili tesis olarak görülmektedir. Kamulaştırma kaçınılmaz olduğu ve henüz başlamamış olduğu için 1 ve 3. kısımlar için YYP hazırlanması gerekecektir; Bu YYP, DSİ tarafından yürütülen ilişkili faaliyetler için alınan tedbirleri ve bu tedbirlerin izlenmesini de kapsayacaktır. Eğer, DSİ tarafından arazi edinimi yürütülen Bölüm-2 için çalışmalar Proje başlangıcından önce gerçekleşirse, yapılan uygulamayı takip etmek için Sosyal Denetim Raporu hazırlanması gerekecektir. Söz konusu Sosyal Denetim Raporu, hem bu alt projeyi hem de Elbistan İçme Suyu Şebekesi alt projesini (gerekli olması durumunda) kapsayacaktır.

Alt Proje 3: Kayseri

Kayseri Atık Su Arıtma Tesisi Kapasitesinin Arttırılması

Kayseri'de bulunan mülteciler Suriyeli, Afganlı ve Iraklılardan oluşmakta olup, nüfusları 100.000 civarındadır (resmi rakam 74.612'dir). Genellikle Melikgazi ilçesinde bulunmaktadır.

Projeyle sayesinde, 2004 yılından beri faaliyet gösteren mevcut atık su arıtma tesisinin (AAT) genişletilmesi için finansman sağlanacaktır. Tesis (Şekil 1) karbon, azot ve fosforun giderilmesine yönelik olarak tasarlanmış olup, tasarım debisi günde 110.000 m³'tür. Bu AAT Kayseri'nin merkez ilçelerine, yani Kocasinan ve Melikgazi'ye hizmet vermek üzere tasarlanmıştır. Buna karşın üç başka ilçenin, yani Talas, Hacılar ve İncesu'nun da atık suları AAT'a bağlanmış, bu da fazladan 160.000 kişilik bir yük oluşturmuştur. Tasarımda dikkate alınan hususlarla karşılaştırıldığında, öngörülmeleyen Suriyeli göçü 2025 yılında kapasite artırımı gerektiren debiye ulaşılmasını hızlandırmıştır. Özellikle günde 183.000 m³'lük kurak mevsim debisine yakında ulaşılacak olması göz önünde bulundurulduğunda, AAT kapasitesinin 1,4 milyon kişi eşdeğerine çıkarılması gerekmektedir.

Proje sayesinde, kapasitesinin geliştirilmesi için ilave ızgaralar, havalandırma tankları, birincil ve ikincil çökeltme tankları yapılacaktır. Mevcut belt-filtre pres durultucularla değiştirilmek suretiyle çamur ünitesi de yenilenecektir. Bu ünitenin eklenmesiyle, AAT'ın kapasitesinin günde 183.000 m³'e çıkarılması planlanmaktadır. AAT'ın çıkış suyu halen Karasu Deresine deşarj edilmektedir. Deşarj sisteminde herhangi bir değişiklik olmayacaktır.

Giriş atık suyun organik yükü (470 mg BOİ/L) tasarım değerini (382 mg BOİ/L) geçmiş durumdadır ve bu durum arıtma çamuru miktarının artmasına yol açmıştır; bu da ilgili İdarenin bu fazladan çamurun nakledilmesi konusunda ilave zorluklarla başa çıkmasını gerektirmiştir. Buna ek olarak, çamur kurutma tesisi yapılacaktır. AAT'ın çıkış suyu halen Karasu Deresine deşarj edilmektedir. Deşarj sisteminde herhangi bir değişiklik olmayacaktır.

Arazi İdareye aittir. Herhangi bir resmi/gayriresmi kullanıcı bulunmamaktadır. Arazi istimlaki gerekmemektedir. Büyükşehir Belediyesi'nin paylaştığı tapu senetlerine göre, AAT'ın ve çamur kurutma tesisinin bulunduğu alanın kamulaştırması 2003 yılında tamamlanmıştır.

Alt Proje 4: Konya

Konya alt projesinde su sistemi hizmetlerine odaklanılacak olup, içeriğinde aşağıdaki proje bulunacaktır.

Akşehir Su Temin Projesi

Konya Büyükşehir Belediyesi'ne göre, Konya'da Suriyeli ve Afganlılardan oluşan 150.000'den fazla mülteci yaşamaktadır (resmi kayıtlı mülteci sayısı 107.664'tür). Mültecilere yönelik herhangi bir kamp sistemi mevcut olmayıp, mülteciler genellikle Konya'nın merkez ilçelerinde yaşamaktadırlar. Önerilen alt projenin yer alacağı Akşehir'de mülteci sayısı 5.000 civarındadır. Suriyeliler çoğunlukla tarım ve inşaat sektörlerinde çalışmaktadırlar

Konya'nın ilçelerinden biri olan Akşehir'de proje sayesinde aşağıdaki tesislerin yapımı finanse edilecektir:

- (i) 29 km su iletim hattı,
- (ii) Konut bağlantıları dahil olmak üzere 97 km dağıtım şebekesi,

(iii) Üç su deposu (3.000, 1.000 ve 500 m³) ve basınç düşürme odaları.

Mevcut su dağıtım şebekesi 1990 yılında yapılmış olup, sistemin kapasitesine halihazırda ulaşılmış durumdadır. Dolayısıyla, projenin amacı Akşehir'in mevcut su sistemi daha sağlıklı ve sürdürülebilir su hizmetleri sunulması amacıyla yenilenmesidir.

Akşehir'de içme suyu halen yer altı kuyularından sağlanmaktadır. Proje sayesinde, Gemen (15 L/s), Suçikan (50 L/s) ve Ilıca'da (20 L/s) bulunan kaynak suları içme suyu sağlamak amacıyla Akşehir'e iletilecek ve dağıtılacaktır. Projeyle birlikte enerji tüketimi önemli ölçüde düşecektir, kaynak suları cazibe ile dağıtılacaktır.

İletim hatlarının ve su depolarının bulunduğu araziler Orman Genel Müdürlüğü'ne aittir. İdare KOSKİ geçiş hakkı için gereken izinleri alacaktır. İletim hattı sahası yakından az sayıda kullanıcı (arıcılar) bulunmaktadır. Arıcılar üzerinde oluşacak etkinin ayrıntıları ÇSYP kapsamında ele alınacaktır. Mevcut dağıtım hatları dağıtım şebekesinin ıslahı için kullanılacaktır.

İlgın Atıksu Arıtma Tesisi Projesi

Çevresel ve sosyal risk ve etkilerin detayları (arazi edinimi ile ilgili olanlarda dahil) Fizibilite çalışması sonrası sunulacaktır.

Çumra Atıksu Arıtma Tesisi Projesi

Çevresel ve sosyal risk ve etkilerin detayları (arazi edinimi ile ilgili olanlarda dahil) Fizibilite çalışması sonrası sunulacaktır.

Alt Proje 5: Osmaniye

Osmaniye'de bulunan resmi Suriyeli nüfusu 54.175'tir. 15.000'den fazla Suriyeli barındıran Cevdetiye Kampı da ekip tarafından ziyaret edilmiştir. Osmaniye Belediyesi'ne göre, Suriyeli nüfusu toplam nüfusun %20'sine karşılık gelmektedir. Şanlıurfa'da bulunan Suruç ve Ceylanpınar kampları kapandığı için, Osmaniye'ye daha fazla mülteci gelmesi beklenmektedir. Osmaniye'deki alt projeler şunları kapsamaktadır:

(i) Osmaniye (Şehir Merkezi) İçme Suyu Projesi (598 km şebeke) ve

(ii) Osmaniye (Şehir Merkezi) Kanalizasyon Projesi (403 km şebeke).

Projeyle birlikte enerji tüketimi önemli ölçüde düşecektir, zira kaynak suları cazibe ile dağıtılacaktır. Asbestten yapılmış eski dağıtım şebekesinin yeni şebeke ile değiştirilmesi sistemdeki fiziksel kayıpları azaltacak ve asbestten kaynaklanabilecek halk sağlığı tehlikelerini önleyecektir. Önerilen işlere ilave olarak, bu alt projenin su kayıplarını azaltmak ve verimliliği arttırmak için İzole Ölçüm Bölgeleri (DMA) kurulması gibi önemli işletme iyileştirmeleri getirmesi de beklenmektedir.

Tasarımların tümü tasarım incelemesinden geçecek olup, söz konusu inceleme sağlamlık ve iklime dayanıklılık, enerji verimliliği gibi ihtiyaçlara cevap verebilirlik bakımından yapılacak durum

tespiti kapsamında ve inşaat öncesinde proje kontrollük danışmanları tarafından gerçekleştirilecektir.

Osmaniye'deki su kaynağı Amazon kaynağı ve Arslantaş Barajıdır. Su arıtma tesisi bulunmamaktadır, sadece klorlama sistemi vardır. Osmaniye Belediyesi hem kaynak suyu hem de barajdan gelen suyun arıtılacağı bir su arıtma tesisi yapmayı planlamaktadır.

Alt projeler kapsamında etkilenen kamu arazileri üzerinde özel mülkiyete ait olup kamulaştırılması gereken herhangi bir arazi ve/veya resmi veya gayriresmi kullanıcı bulunmamaktadır. Su depolarının bulunduğu araziler Hazineye aittir (bunların ikisi orman alanındadır, üçü ise kamu arazisidir). Proje sahalarında bilinen herhangi bir doğal ve/veya kültürel koruma alanı bulunmamaktadır.

İki kilit faaliyet aşağıda kısaca açıklanmıştır:

Osmaniye Şehir Merkezi İçme Suyu Projesi

Osmaniye içme suyu projesinde dağıtım şebekesine odaklanılacak olup, yaklaşık 598 km'lik dağıtım şebekesi (boru çapları 110 ila 900 mm arasında), 5 su deposu, basınç tahliye vanaları, DMA'lar ve tali altyapının yapımı yer alacaktır. Bu faaliyetlerde belediyelerin etkili ve verimli hizmet verirken karşılaştıkları su temin sorunlarının üzerine gidilmesi amaçlanmakta olup, bunlar şöyledir: (a) Boruların sık sık kırılması ve mevcut boruların (döküm boru, asbestli boru) şiddetli şekilde korozyona uğraması sonucu suyun bozulması ve basınç dalgalanmalarının fazla olması, su idare ayda yaklaşık 200 telefon almakta olup, bunların yaklaşık yüzde 30'u ana şebekeyle, yüzde 60'ı ise müşteri bağlantıları ile ilgilidir; (b) Kayıp-kaçağın %56 gibi çok yüksek bir oranda olması ve bunun yüzde 49'unun gerçek kayıplar olması.

Osmaniye Şehir Merkezi Kanalizasyon Projesi

Osmaniye kanalizasyon projesinin amacı 403 km'lik atık su toplama şebekesinin yenilenmesidir. Mevcut toplama şebekesi genel olarak 1985 yılında yapılmış olup, eskime ve o tarihte kullanılan bağlantı tiplerinden dolayı eksiklik gösterme eğilimindedir. Yer altı su seviyesinin yüksek oluşu da borulara dışarıdan yüksek miktarda sızma olması ve şebekenin içine toprak tanecikleri girmesi gibi işletme maliyetlerini arttıran sorunlar yaratmaktadır. Boruların arıza yapmasından ve/veya çökmesinden dolayı müşterilerden yaklaşık 100 arıza telefonu geldiği belirtilmektedir.

Proje kapsamında yürütülen yatırımlarda hem Türkiye Cumhuriyeti'nin Çevre ve Arazi İstimlaki ile ilgili Yönetmeliklerine hem de Dünya Bankası'nın Çevresel ve Sosyal Standartlarına uyulacaktır. Bu amaçla, İLBANK, finansal aracı görevini üstlenmek suretiyle, Belediye/Türkiye'nin Çevre ve Arazi İstimlaki ile ilgili tüm onay, ruhsat ve izinlerinin güvence altına alınmasını sağladıktan sonra, ilgili Dünya Bankası standart ve prosedürlerinin uygulanmasını sağlama alacaktır.

Dünya Bankası daha önce İLBANK aracılığıyla dört benzer projeyi finanse etmiş olup, bunlar Belediye Hizmetleri Projesi I ve II (BHP-I, BHP-II İlave Finansmanı), Sürdürülebilir Şehirler I ve II (SŞP I ve II) şeklindedir. Şimdiye kadar BHP ile 12 katılımcı belediye ve 2 su idaresi için su temini, atık su ve katı atık yatırımlarından oluşan üç belirli alana başarıyla finansman sağlanmıştır. BHP 30 Kasım 2016 tarihinde kapatılmıştır. Halen, SŞP I ve SŞP II halen uygulama aşamasında

ve her proje kapsamında 2'şer şehir bulunmakta olup, su ve atık su yatırımlarıyla Muğla ve Denizli SŞP I'de, Antalya ve Muğla SŞP II'de yer almaktadır. Bu bakımdan, FRIT-II'de de İLBANK'ın tecrübe edinmiş olduğu benzer yatırım öncelikli alanlar hedeflenecektir.

Proje kapsamındaki arazi istimlakı ve yeniden yerleşim etkilerinin bütünüyle Bileşen A kapsamında olması beklenmektedir. Projede geçici ve kalıcı arazi istimlakı ve potansiyel yeniden yerleşim etkileri olacak olan Bileşen A kapsamındaki belediye kentsel altyapı yatırımları yer alacaktır. Arazi istimlakı ve projenin diğer sosyal etkileri ile ilgili olarak, hazırlanması gereken dokümanların tümü Tablo 2'de açıklanmıştır.

Sahaya özel etkiler projenin uygulanması sırasında gözetim danışmanı tarafından takip edilecektir. Ayrıca, gerektiği takdirde, alt borçlanıcılar tarafından ilave YYP'ları hazırlanacak ve uygulanacaktır. İLBANK YYP'ların uygulanmasını gözetim altında tutacaktır.

3. Yeniden Yerleşim Tabi Olduğu İlkeler ve Amaçlar

Arazi istimlak ve yeniden yerleşim aşağıdaki prensiplere tabi olacaktır:

- Hem ilgili Türk mevzuatına hem de Dünya Bankası'nın ÇSS5'ine uyulacak, yasal rejimler arasında farklılık olduğu durumlarda ÇSS5'te belirtilen standartları karşılamak üzere tedbir alınacaktır.
- Kişilerin mülkiyet ve miras haklarına saygı duyulacaktır.
- Etkilenen kişiler üzerindeki potansiyel arazi istimlak/yeniden yerleşim ekonomik ve sosyal etkileri (geçim kaynakları üzerindeki etkiler de dahil) değerlendirilecektir.
- Hassas gruplar dahil olmak üzere paydaş kategorileri belirlenecek ve bunlarla istişare edilecektir.
- Etkilenen kişi kategorileri ve bunların ilgili hak sahiplikleri belirlenecektir.
- Kamuoyuna tam olarak bilgi verilecek ve süreçler şeffaf olacaktır. Ayrıca, etkilenen kişiler ile anlamlı şekilde istişarede bulunulacak, bunlara yeniden yerleşim programlarının planlama ve uygulamasına katılma fırsatı verilecektir.
- İhtiyaç duyulan sahaların dikkatli bir şekilde seçilmesi suretiyle, istimlak edilen verimli ve özel mülkiyetteki arazileri asgari düzeyde tutmak ve konut alanlarının edinilmesinden (ve dolayısıyla gönülsüz yeniden yerleşimden) kaçınmak için mümkün olan tüm adımlar atılacaktır.
- Tazminat verilecek arazilerin, işletmelerin ve diğer varlıkların kıymet takdirinde ÇSS 5'te tanımlandığı şekilde tam ikame maliyeti esas alınacaktır⁵.

⁵Bankanın Çevresel ve Sosyal Standartları etkilenen tüm varlıkların (arazi ve yapılar) ikame maliyetleri üzerinden tazmin edilmesini gerektirmektedir. Etkilenen bir varlığın ikame maliyeti söz konusu varlığın mevcut durumunda ikame edilmesi için gereken tutara eşdeğerdir. Yapıların ikame maliyeti, amortisman için herhangi bir kesinti yapmaksızın yeni bir yapı inşa etmenin/satın almanın maliyetine eşit olmalıdır.

- Tarım arazisi söz konusu olduğunda, arazinin kıymet takdirinde mahsul değerinin yanı sıra arazi ile ilgili diğer geçim kaynaklarının ve varlıkların değeri bulunacaktır.
- Etkilenen arazide veya işletmelerde insanların çalıştığı ama bunların arazi sahibi olmadığı (kiracı, kullanıcı veya ücretli işçi olduğu) durumlarda, tazminat bunların proje öncesinden daha yoksul olmayacakları miktarda ve şekilde verilmelidir.
- Mülkiyetin resmiyeti ne olursa olsun, geçimleri araziye ve (ortak araziler dahil) ortak kaynaklara bağlı olanlar için, verilen tazminat etkilenen kişilerin yer değiştirme öncesindeki geçim seviyelerini yeniden sağlayabilecekleri seviyede olacaktır.
- Kamulaştırılması gereken arazinin gayriresmi şekilde kullanılan bir kamu arazisi olması durumunda, projeden etkilenen kişilere, resmi tapu olmaksızın, mahsulleri ve arazi üzerinde yapmış oldukları her türlü yatırım için tazminat ödenecektir. Araziye geçici olarak ihtiyaç duyulduğu durumlarda, arazi sahiplerine arazinin kullanıldığı sürenin tamamına ilişkin rayiç kira bedelinin tamamı tutarında tazminat ödenecek ve kiralanması öncesinde arazi nasılsa arazi sahibine aynı durumda teslim edilecektir.
- İstisnai durumlarda, yeniden yerleşim kaçınılmazsa, tam ikame maliyetine ilaveten, etkilenen kişilere taşınma ve taşınmayla ilgili masraflar için yeniden yerleşim planları doğrultusunda destek sağlanacaktır. Yeniden yerleşim faaliyetleri sürdürülebilir gelişim programları olarak tasarlanacak ve icra edilecek olup, yerlerinden olan kişilere projenin sağladığı faydalardan pay alabilmeleri için yeterli yatırım kaynakları sağlanacaktır.
- Hiç gayrimenkulü olmayan kişiler dahil olmak üzere (varsa) hassas gruplara yönelik özel destek programları sağlanacaktır.
- Dünya Bankası prosedürleri doğrultusunda, şikayetlerin çözüme kavuşturulmasına ve YYP uygulama takibine yönelik planlar sağlanacak ve hazırlanacaktır.
- Arazi istismak ve yeniden yerleşim faaliyetleri takip edilecek ve belirli aralıklarla raporlanacak, böylece YYP'ların zamanında ve etkili şekilde uygulanmaları güvence altına alınacaktır.
- YYP'ları şeffaf şekilde hazırlanacak ve uygulanacak, etkilenen kişiler ve ilgili kurumlar sürece katılacaktır.
- İlgili tüm paydaşlar alt projelerin arazi ihtiyaçları, bunların YYP uygulama süreci, hak sahiplikleri ve şikayet ve çözüme kavuşturma mekanizmaları vs. konularında gerekli görüldükçe bilgilendirileceklerdir.
- Alt projeler kapsamındaki inşaat faaliyetlerinden zarar gören yol, su borusu, iletişim ağı gibi altyapılar değiştirilecektir.
- Tazminat, tescil ve devir sorunlarının mal sahipleriyle, kaçınılmaz olmadığı sürece mahkemeye gidilmeden, çözüme kavuşturulmasını sağlamak için gereken tüm adımlar atılacaktır.

- Etkilenen kişiler inşaat başlamadan tam olarak tazmin edilecek ve tüm faaliyet ve prosedürler resmi olarak kayda geçirilecektir.
- Etkilenen kişilere ödenecek tazminat miktarının belirlenmesinde 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu dikkate alınacaktır.

4. Yeniden Yerleşim Planlarının Hazırlanması ve Onaylanması Süreci

Kamulaştırma prosedürü Belediye/İdarenin söz konusu alt proje nedeniyle bir arazinin veya başka mülklerin ve ilgili varlıkların edinilmesine karar verilmesiyle başlar. Her alt proje için yapılan fizibilite etütlerinde ve hazırlanan ilgili dokümanlarda arazi istimlak veya yeniden yerleşim süreci yürütülmesi ihtiyacı hakkında bilgi verilecektir.

ÇSS5'te belirtilen en iyi uygulamalara uygun olarak, uygulayıcı kurum (Belediye/İdaresi) arazi, mahsul ve bina etüdünün yanı sıra (varlık envanteri dahil) etkilenen kişilerin sayımını/etüdünü yapacaktır. Bunlar, arazi istimlak ve/veya yeniden yerleşim planlarının temelini oluşturacaktır. Bu etüt ve sayım yeri değişimi, arazi istimlak veya yeniden yerleşim yapılması gerektiren ilgili alt proje tanımlandıktan sonra en kısa zamanda yapılmalıdır. Bu sayım/etüt veri toplamının başlıca aracı olup, proje sahası belirlenir belirlenmez gerçekleştirilmelidir. Söz konusu sayım/etüt arazi istimlak işleri başlamadan önce yapılmalı, arazi istimlak işlerinin ise sayımın/etüdün yapılmasından itibaren azami 1 yıl içinde başlaması planlanmalıdır. Arazi edinim işlerinin sayımın/etüdün yapılmasından itibaren 1 yıllık süreden sonra başlaması halinde, toplanmış olan bilgiler bu süre zarfında meydana gelmiş olabilecek değişikliklere yönelik olarak uygulayıcı kurum tarafından güncellenmelidir.

Sayımın/etütten sonra, ilgili Belediye/İdare YYP hazırlayacaktır. YYÇ'de politika prensipleri belirtilir ve hak sahiplikleri, uygunluk kriterleri, takip ve değerlendirmeye ilişkin kurumsal düzenlemeler ve katılıma ilişkin çerçevenin yanı sıra şikayetlere ve bunların çözüme ilişkin mekanizmalar açıklanır; bu nedenle, verilecek olan YYP'ların bu bilgileri içermelerine gerek yoktur, YYÇ'ye atıfta bulunabilirler. Alt projelere özgü YYP'ların ÇSS5'te belirtilen prensiplere göre hazırlanması gerekir.

İlgili Belediye/İdare tarafından hazırlanan YYP gözden geçirilmek ve yorumlanmak üzere İLBANK'a sunulacaktır. Planlar ancak İLBANK dokümanı yeterli gördüğünde incelenme ve yetkilendirme için Dünya Bankası'na sunulacaktır. Yetkilendirmeden sonra, bu dokümanların yerel seviyede ve Projeden Etkilenen Kişilerin (PEK'ler) ve diğer paydaşların Türkçe olarak ve etkilenen nüfusun veya paydaşların istediği dilde erişebileceği şekilde kamuoyuna açıklanmasından Belediye veya su ve atık su İdareleri sorumludur. İLBANK ve Dünya Bankası söz konusu planları kendi ilgili internet sitelerinde hem Türkçe hem de İngilizce olarak kamuoyuna açıklayacaklardır.

Tüm planların etkilenen arazi üzerinde inşaat başlamadan önce yetkilendirilmiş ve kamuoyuna açıklanmış olması gerekir.

5. Projenin Potansiyel Etkileri ve Etkilenen Kişiler

Alt projelerin uygulanması için kalıcı veya geçici olarak kullanılacak arazi, mülk veya işletmelerin sahiplerinin yanı sıra geçimleri etkilenen arazi veya mülklere bağlı olanlar PEK sınıfına girerler. Bunların içinde aşağıdaki kategoriler bulunur:

- Arazilerinin tamamen veya kısmen kaybeden arazi sahipleri,
- Geçici veya kalıcı arazi istimlakından etkilenen veya erişimleri sınırlanan işletmelerin sahipleri,
- Geçici veya kalıcı arazi istimlakından etkilenen işletmelerin çalışanları veya işçileri,
- Projenin bir sonucu olarak yeniden yerleşim edilen mülk sahipleri;
- Arazilerine inşaat sırasında geçici olarak ihtiyaç duyulan mülk sahipleri;
- Arazi istimlakından etkilenen arazi veya mülklerin resmi kiracıları;
- Etkilenen arazi veya mülklerin sahipleri veya resmi kiracıları olmamakla birlikte etkilenen arazi veya mülklerde oturanlar veya geçimleri doğrudan bunlara bağlı olanlar (örneğin, kiracılar, etkilenen tarım arazisinde veya etkilenen işletmelerde çalışan ücretliler veya sahibinin izniyle ve izni olmadan araziye gayriresmi olarak kullananlar).

Alt projenin kırsal alanda bulunması ve tarım arazisinin etkilenebilecek olması durumunda, söz konusu etki arazinin değerinin üzerine geçer ve mahsulü, etkilenen araziyle ilgili diğer geçim kaynaklarını ve varlıkları dikkate alınır ve değerlemeye dahil edilir.

Alt projelerin arazi ihtiyaçları söz konusu araziler üzerinde mülkiyet veya irtifak hakları tesis edilmesini gerektirebilir. Kalıcı arazi edinimi mülkiyet hakları tesis edilmesini gerektirecek, irtifak hakkı ise geçici olarak edinilmesi gerekecek araziler üzerinde tesis edilecektir. İrtifak hakkı tesis edilmiş araziler ile ilgili olarak, söz konusu araziler meşru sahiplerine birtakım sınırlamalarla geri verilebilir; bu sınırlamalar arazi üzerinde herhangi bir yapı inşa etmeme veya kökü derine inen bitki ve ağaç dikmeme şeklinde olabilir ve arazinin kullanımına belirli bir dereceye kadar izin verilir.

6. Uygunluk Kriterleri

Projeyle bağlantılı olarak yapılan veya dayatılan arazi istimlaka veya arazi kullanım kısıtlaması yüzünden varlığını, işletmesini veya ticaretini kaybeden veya varlığı, işletmesi veya ticareti zarar gören veya verimli kaynaklara erişimini kaybeden herkes tazmin edilmeye ve/veya yeniden yerleşim desteği almaya uygun kabul edilecektir.

Tazmin edilmeye ve/veya yeniden yerleşim desteği almaya uygunluk sağlamak için **son tarih** varlık sayım/envanter işinin yapıldığı son gün olacak olup, yeniden yerleşim desteği almaya uygunluk sağlamak için geçici son tarihi temsil etmektedir. Toplum son tarih hakkında sorumlu

kurumlar, medya, toplumun ileri gelenleri ve kanaat önderleri aracılığıyla uygulayıcı tarafından bilinçlendirilecektir.

7. Yasal Çerçeve

Türkiye'nin Arazi İstimlakı ve Yeniden Yerleşime İlişkin Yasal Çerçevesi

Arazi İstimlakı

Arazinin edinilmesine ilişkin yasal dayanak şöyle olacaktır:

1. Kamulaştırma Kanunu (Sayı: 2942, Kabul Tarihi: 04.11.1983) ve Kamulaştırma Kanununda değişiklik yapan Kanunlar (4650 Sayılı Kanun - Kabul Tarihi: 24.4.2001 ve diğer kanunlar);
2. Belediye Kanunu (Sayı: 5393, Kabul Tarihi: 03.07.2005)

Türk yasal çerçevesi kapsamında, arazi istimlakı/kamulaştırmada 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu (2001 tarihli 4650 sayılı Kanunla değişik) esas alınır. Ayrıca, Türk Anayasasının 46. Maddesi devlet ve kamu tüzel kişilerinin, kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ve nakit ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kamulaştırma kanunuyla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde irtifak hakları tesis etmeye yetkili olduğunu açıklar. Diğer bir deyişle, Anayasa mal sahibine/sahiplerine kamulaştırma tazminatı peşin ve nakit ödenmeden hiçbir taşınmaz malın istimlak edilemeyeceğine işaret eder.

Kamulaştırılan gayrimenkul için ödenecek tazminat 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 8, 10 ve 11. maddelerinde belirtilen usul ve esaslara göre belirlenir. Kıymet takdir kriterleri Kanunun 11. Maddesinde belirtilmiştir. Kamulaştırma Kanununda kamulaştırılan araziye ilişkin tazminatın belirlenmesinde söz konusu araziden hesap rotasyon sistemi dikkate alınarak elde edilen ortalama yıllık net gelirin esas alındığı, yapıların kıymet takdirinde inşaat birim fiyatları hesaplamasının bulunduğu ve arsa (konut) kıymet takdirinde emsal değerlendirmesinin esas alındığı belirtilir. Arazi istimlakinden sorumlu kuruluş içerisinde kıymet takdir komisyonu oluşturulur ve en az üç kişiden oluşur. Gerekmesi durumunda, komisyon Sanayi ve Ticaret Odasından, emlak ofislerinden ve bu konularda uzmanlaşmış başka birey veya kurumsal otoritelerden bilgi alabilir.

Duyuru

Kıymet takdir komisyonu kıymet takdir belgelerini sorumlu kuruluş içinde oluşturulan uzlaşma komisyonuna teslim eder. Uzlaşma komisyonu da üç kişiden oluşur ve mülk sahipleriyle görüşmeleri yürütür. Daha sonra, belediye veya Su ve Atıksu İdaresi (sorumlu kurum) iadeli taahhütlü posta ile etkilenen kişilere bildirimde bulunur ve kendilerini görüşmeye davet eder. Bunların arazi ve mülk sahipleri olması durumunda, bildirimde belediyenin veya Su ve Atıksu İdaresinin araziye pazarlıklı uzlaşma yoluyla satın almak (veya söz konusu arazi üzerinde irtifak hakkı tesis etmek) istediği belirtilir ve arazi istimlak sürecinin aşamaları ve arazi sahibinin başvurabileceği dava hakkında ilişkin hükümler ve ilgili aşamalar net bir şekilde açıklanır.

Arazi sahipleri arazide oturmuyorlarsa, kendilerine aşağıdaki yollarla ulaşmak için makul çaba gösterilir: 1) Köylülere ve muhtara ilgili kişilerin güncel adresleri sorulur, 2) Tapu-kadastro kayıtlarından ve ulusal kimlik numarasıyla icra kayıtlarından ilgili kişilerin son bilinen ikametgahları sorgulanır ve 3) 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu 10. Maddesi uyarınca gazeteye resmi ilan verilir. Mal sahiplerine yine de ulaşılamazsa, arazinin tazminatı kendilerinin adına bir Banka hesabına yatırılır. Mal sahibi tazminat herhangi bir zamanda çekebilir.

İşlem

Arazinin ve etkilenen mülklerin satın alınması pazarlıklı uzlaşma veya mahkemede uzlaşma şeklinde iki süreç üzerinden gerçekleştirilebilir.

Pazarlıklı Uzlaşma: 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu 8. Maddesinde belirtilen usul ve esaslar ve bu YYÇ uyarınca arazinin ve ilgili taşınmaz malların pazarlıklı uzlaşma yoluyla satın alma sürecidir. Mal sahibi pazarlıklı uzlaşmayı kabul ederse, işlemi sonuçlandırmak üzere belediye veya Su ve Atıksu İdaresi arasında görüşmeler yapılır. Bu anlaşmaya ilişkin işlemlerin tutanakları iki tarafça imzalanır. Sonrasında, kamulaştırma tazminatı 45 gün içinde meşru mal sahibine ödenir ve gayrimenkul temlik sonrasında devlet adına tescil edilir. Bu satın alma şekli kamulaştırma olarak kabul edilir ve bu kamulaştırmaya karşı dava açma hakkı ve kamulaştırma tazminatı miktarı işleme konamaz. Belediye/İdare pazarlıkların 3 ay içinde bitirileceğini açık bir şekilde ortaya koymalıdır ve arazi istimlak aşamalarını ve mal sahibinin her aşamadaki yasal yola başvurma ve dava haklarını arazi sahibine açıklayacaktır. Pazarlıkla uzlaşmaya varılamaması durumunda mahkemeye gidilir.

Mahkemede Uzlaşma: Mahkemede uzlaşma yoluna şu durumlarda gidilir; (a) pazarlık yoluyla uzlaşamazsa veya (b) Belediye/İdareden bildirim alan mal sahibi pazarlık yapmayı geri çevirirse, (c) örfi haklar söz konusu olduğunda, (d) mal sahibinin ölmüş olması veya bulunamaması durumunda. Mahkemede uzlaşma talep edilmesi öncesinde, yasal yola başvurma ve dava hakları arazi sahibine bütünüyle açıklanır.

Kamulaştırma Kanunu 10. Maddesi uyarınca Belediye /İdare kıymet takdiri ve tescil için ilgili asliye hukuk mahkemesine başvurur. Mahkeme sürecinin giderleri Kamulaştırma Kanunu uyarınca sorumlu kurum tarafından karşılanır. Özellikle, mahkeme sürecinin 4 ay içinde tamamlanamadığı durumda, bu sürenin dolmasından itibaren geçen süre için belirlenen tazminat tutarına yasal faiz uygulanır.

Genelde, Kamulaştırma Kanunu 12. maddesine göre, eğer arazi kısmen kamulaştırılmış ve geri kalan kısmı kullanılamaz durumda ise, kamulaştırma kararını almasından itibaren 30 gün içinde mal sahibinin talepte bulunması halinde bu kısım da kamulaştırılır.

Acil Kamulaştırma: Kamulaştırma Kanunu 27. Maddesi kamulaştırmadan sorumlu kuruluşun projenin gerektirdiği taşınmaz malları normal kamulaştırma prosedürü içinde ihtiyaç duyulandan daha erken tarihte istimlak etme yetkisi verir. Bu süreç mülk sahiplerinin takdir edilen değere karşı çıkmasını engellemez.

Acil kamulaştırma kaçınılmazsa, meşru mal sahipleri (yerlerinden olacak kişiler) arazi istimlakinin ilk aşamasında sorumlu kurum tarafından anlamlı şekilde bilgilendirilmelidir.

Gönülsüz Yeniden Yerleşim;

Fiziksel veya ekonomik yeniden yerleşim herhangi bir projede gündeme gelmesi durumunda, arazi istimlakından sorumlu Belediye/İdare (5393 sayılı) Belediye Kanununa göre yeniden yerleşim planlama ve uygulaması ile ilgili diğer kuruluşlarla iş birliği yapabilir.

ÇSS 5 Kapsamındaki Amaçlar ve Gerekli Tedbirler

Dünya Bankası'nın Arazi İstimlakı, Arazi Kullanım Kısıtları ve Gönülsüz Yeniden Yerleşim hakkındaki ÇSS5'i gelişim projeleri kapsamında meydana gelen gönülsüz yeniden yerleşimden kaynaklanan riskleri ele alan ve bunları hafifleten tedbirler içermekte ve her türlü gönülsüz arazi edinimini kapsamaktadır.⁶

Bankanın gönülsüz yeniden yerleşimine ilişkin politikasının genel hedefleri şunlardır:

- (a) Gönülsüz yeniden yerleşimden mümkün olduğu kadar kaçınılmalı veya asgari düzeye indirilmeli, bunun için uygulanabilir tüm alternatif proje tasarımları araştırılmalıdır.
- (b) Yeniden yerleşimden kaçınılmasının mümkün olmadığı durumlarda, yeniden yerleşim faaliyetleri sürdürülebilir gelişim programları olarak tasarlanmalı ve icra edilmeli, proje yüzünden yerlerinden olan kişilere projenin sağladığı faydalardan pay alabilmeleri için yeterli yatırım kaynakları sağlanmalıdır. Yerlerinden olan kişiler ile anlamlı şekilde istişarede bulunulmalı, bunlara yeniden yerleşim programlarının planlama ve uygulamasına katılma fırsatı verilmelidir.
- (c) Yerlerinden olan kişilere geçim kaynaklarını ve yaşam standartlarını iyileştirmelerinde veya bunları en azından, gerçek anlamda, yer değiştirme öncesi seviyelerine veya daha yüksek olması durumunda proje uygulaması başlamadan önce sahip oldukları seviyelere yeniden getirmelerinde destek olunması gerekir.

Bu politikada, gönülsüz yeniden yerleşim etkilerine yönelik olarak, borçlanıcının YYÇ hazırlaması istenmekte olup, (uygulayıcı kurumlar olan) Belediyeler de gerektiğinde YYP'lar hazırlayacaklardır. YYP aşağıdakileri kapsayacaktır:

- (a) Yeniden Yerleşim Planı veya Yeniden Yerleşim Çerçevesi aşağıdakilere yönelik tedbirler içerir:
 - (i) Yerlerinden olan kişilerin yeniden yerleşim ile ilgili seçenek ve hakları konusunda bilgilendirilmeleri;
 - (ii) Yerlerinden olan kişilerle teknik ve ekonomik yönden uygulanabilir yeniden yerleşim alternatifleri hakkında istişare edilmesi, kendilerine bu alternatiflerin sunulması ve aralarından seçim yapma olanağı tanınması ve

⁶İlgili politikanın tam metni ve uygulama rehberine şu adresten erişilebilir: <http://go.worldbank.org/ZDIJXP7TQ0>

(iii) Yerlerinden olan kişilere doğrudan projeye atfedilebilir nitelikteki varlık kayıpları için tam ikame maliyeti seviyesinde hızlı ve etkili tazminat verilmesi.

(b) Etkiler arasında fiziksel olarak taşınma varsa, Yeniden Yerleşim Planı veya Yeniden Yerleşim Çerçevesi aşağıdakilere yönelik tedbirler içerir:

(i) Yerlerinden olan kişilere taşınma sırasında (taşınma ödeneği) gibi destekler sağlanması ve

(ii) Yerlerinden olan kişilere ikamet amaçlı konutlar veya konut siteleri veya gerektiğinde üretken potansiyeli ve bölgesel avantajları ve diğer faktörleri en azından eski sahanın avantajları ile eşdeğer olan tarım sahaları sağlanması, kayıplarının tam ikame maliyetinden tazmin edilmesi ve söz konusu kişilere önceki yaşam standartlarını, gelir kazanma kapasitelerini ve üretim seviyelerini iyileştirmede veya en azından bunları yeniden sağlamalarında yardım edilmesi.

ÇSS5'te etkilenen kişilere tazminat tam olarak ödenmeden hiçbir arazinin edinilmemesi istenmektedir.

Ayrıca, ÇSS5'te Proje kapsamında Yeniden Yerleşim Planı yapılması ve uygulanması, bu planda gönülsüz yeniden yerleştirilenlerin ve bunları kabul edenlerin ele alınması istenmektedir. Bu bağlamda, ÇSS 5'te Projenin Etkilenen Kişileri sahip oldukları seçenek ve hakları hakkında Yeniden Yerleşim Planının hazırlanması sırasında sistematik olarak bilgilendirmesi istenmektedir.

"İkame maliyeti" ÇSS5'te onaylanan varlıkların kıymetlerini takdir etme yöntemidir: "Tarım arazileri söz konusu olduğunda, etkilenen arazinin yakınında bulunan ve üretken potansiyeli ve kullanımı eşit olan arazinin proje öncesi piyasa değeri artı araziye etkilenen arazininkine benzer seviyelere hazırlama maliyeti artı her türlü tescil ve devir vergileridir."

ÇSS 5'te kamu hizmetlerine erişim, müşteri ve tedarikçi, otlak veya orman alanı kaybı gibi bazı kayıp türlerinin parasal olarak kolaylıkla tazmin edilemeyeceği kabul edilir, dolayısıyla Proje kapsamında eşdeğer veya kabul edilebilir nitelikte kaynak ve kazanç fırsatlarına erişim sağlamaya çalışılması istenir.

ÇSS 5 etkilenen herkesi kapsar, Projede hassas insanların ihtiyaçlarına özellikle dikkat edilmesi istenir.

Boşluk Analizi

Türkiye'de arazi istimlakı ile ilgili ulusal mevzuat ve süreçlerin uzun bir tarihçesi vardır. Karşılaşılan sorunların çözülmesi ve en iyi uluslararası uygulamalardan birtakım gerekliliklerin dahil edilmesi amacıyla sürecin iyileştirilmesi için uygulandıkları yıllar içinde güncellenmişlerdir. Ancak, Türk mevzuatı ile Dünya Bankası'nın ÇSS 5'i arasında fark olan bir takım konular hala mevcuttur. Bu bağlamdaki başlıca farklar aşağıdaki başlıklar altında özetlenebilir:

(i) Mülkün sahibi olmayan kiracılara ve arazinin diğer gayriresmi kullanıcılarının tazmin edilmesi/desteklenmesi: Bankanın ÇSS'lerine göre, arazinin resmi kullanıcılarının yanı sıra gayriresmi kullanıcıları da PEK olarak tanımlanır. Türk mevzuatı arazinin/mülklerin kiracılarına

ve gayriresmi kullanıcılarına tazminat ödenmesini gerektirmemektedir⁷. Ancak, Bankanın prosedürlerine göre, başka kişilere ait arazilere para harcayan ve bunların üzerine bina veya başka yapılar inşa eden kişiler tam ikame maliyetinden tazmin edilirler. Bu kişiler gayriresmi olarak kullandıkları arazi üzerine ettikleri mahsuller ve ekonomik değeri olan ağaçlar için de tazmin edilirler ve söz konusu araziden ayrılmaları sonucunda kaybettikleri geliri/geçim kaynaklarını yeniden sağlamaları için gerekiyorsa desteklenirler.

Verilen tazminat, arazinin kiracıları ve diğer gayriresmi kullanıcılarının geçiminin etkilenmemesini sağlayacaktır. Resmi arazi sahiplerine yönelik yasal tazminat tutarına ilaveten, yasal haklara sahip olmayan diğer kişiler ilişkin gider Belediyelerin ve/veya valiliklerin sosyal yardım fonlarından sağlanacaktır.

ii) İkame Maliyeti: Bankanın politikalarına göre, arazi veya başka duran varlıklar gibi taşınmaz malların kaybı inşaat başlamadan önce tam ikame maliyetinden tazmin edilmelidir. Tazmin yöntemi olarak ikame maliyetine eşdeğer nakit kullanılacağı göz önüne alındığında, yasal arazi sahipleri arazinin kaybedilmesinden dolayı tazmin edilecekler, kiracılar, kamu arazi kullanıcıları ve gecekonducuların ise araziye yaptıkları yatırım için ikame maliyeti almaya hakları olacaktır. Türk mevzuatına göre sadece yasal mülk sahipleri parasal tazminat alabilirler; kıymet takdir sürecinde binalara yönelik olarak (kamulaştırma için) amortisman kesileceği belirtilmekte olup, bu da kamulaştırma değerinin (amortisman uygulanmasına izin vermeyen) ÇSS5'te tanımlanan tam ikame maliyetinden düşük çıkmasına neden olabilmektedir. Gelir kaybının, ortak mülklere erişimin ve sosyal kayıpların (fırsat maliyetleri gibi) tazmin edilmesi konusu Türk mevzuatında açık bir şekilde belirtilmemiştir.

Tam ikame maliyeti ile ödenecek tazminat arasındaki fark Belediyelerin ve/veya valiliklerin sosyal yardım fonlarından sağlanacaktır.

(iii) Kısmi kamulaştırma nedeniyle elverişsiz hale gelen arazilerin kamulaştırılması talebi: Kanuna göre, kısmi kamulaştırmaya tabi tutulan arazilerin sahiplerinin geri kalan arazinin kamulaştırılmasını 30 gün içinde talep etme hakkı bulunmaktadır. ÇSS5'te bu tür talepler için herhangi bir zaman sınırlaması tanımlanmamıştır. Arazinin geri kalan bölümü için kısmi kamulaştırma talebi varsa, alt borçlanıcı bu talebin 30 gün içinde alınmasını sağlayacaktır.

(iv) Projenin etkilediği kişilerin kapsamı: Türk mevzuatına göre, projeden etkilenen kişi (PEK) olarak kabul edilenler arazinin yasal sahiplerinden ibarettir. Dolayısıyla, kamu arazilerinin tapusuz sahipleri ve kullanıcıları, ev sahibi nüfus, (proje alanını kullanan) göçerler/göçmenler veya ekonomik olarak yerinden olan kişiler gibi projeden etkilenen diğer kişilerin olası kayıpları tanınmamakta olup, projenin bu kişiler üzerindeki olumsuz etkilerini hafifletmeye yönelik hükümler de bulunmamaktadır. Türk mevzuatında, bu grupların çoğu PEK olarak tanınmamaktadır.

Projeden etkilenen veya ÇSS5'teki tanım kapsamına giren kişiler için mesleki eğitim ve birtakım iş fırsatları gibi hafifletme tedbirleri sağlanacaktır.

⁷ Kamulaştırma Kanunu 19. maddesinde yapılan değişikliğe göre, başka kişilere ait arazilere para harcayan ve bunların üzerine bina veya başka yapılar inşa eden kişiler ağaçlar ve binaların imalat maliyetleri için tam ikame maliyetinden tazmin edilirler. Fakat ikame maliyeti Bankanın operasyonel politikalarına göre imalat maliyetlerine yetmesi gerekir.

(v) Yeniden Yerleşim Planlaması: Yerinden olan tüm kişileri ve ev sahibi aileleri kapsayan Yeniden Yerleşim Eylem Plan hazırlanmasına yönelik herhangi bir yasal düzenleme yoktur. Dolayısıyla, alt borçlanıcıların YYP'lar hazırlaması gerekecektir. Eğer arazi alt kredi anlaşması imzalanmadan önce edinilmişse, Sosyal Denetim Raporu (geriye dönük) raporlama prosedürleri yürütülecektir (ana hatları Ek 3'te verilmiştir). Ayrıca, ileride arkasından ilave arazi istimlakı gelecek olan projeler için alt borçlanıcılar tarafından etkin etüt ve raporlama yapılacaktır.

(vi) Halkın Bilgilendirilmesi, Halkla İstişare ve Halkın Katılımı: Arazi istimlakı ile ilgili olarak halkın bilgilendirilmesi, halkla istişare ve halkın katılımı konusunda Türk mevzuatında herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Normal kamulaştırma prosedürleri kapsamında, meşru mal sahibini bilgilendirmek ve 15 gün içinde görüşmeye çağırarak için mal sahiplerine davet yazısı gönderilmektedir. Dolayısıyla, meşru mal sahipleri arazi istimlakinden haberdar olmakta ve önerilen tazminat tutarı üzerinde pazarlık yapma ve/veya bunu reddetme fırsatını yakalamaktadırlar.

ÇSS5'te YYÇ ve YYP'ların halka tam olarak açıklanması istenir.

Bu proje için, arazi istimlak işlemleri başlamadan önce etkilenen kişilerle istişare toplantıları düzenlemekten ve onların alt projelerin arazi ihtiyaçlarının yanı sıra YYÇ'den, hak sahipliklerini içeren taslak YYP'lerden ve varsa Yeniden Yerleşim Planlaması ve uygulamasından haberdar edilmesinden Belediye/İdare sorumludur.

Ayrıca, YYÇ ve YYP'lar yerel seviyede ve İLBANK'ın internet sitesinde halka duyurulacaktır.

Belediye/İdaresi resmi taahhütlü postayla, yasal haklara sahip kişilerin yanı sıra kamu arazisine yatırım yapmış olanlar veya araziye resmi hakları olmaksızın işgal edenler ve kiracılar dahil olmak üzere etkilenen diğer gruplara ve paydaşlara da, arazi ve mülk sahiplerine bildirimde bulunduğu şekilde, istişare için bildirimde bulunacaktır. Yazıda, ilgili alt projeler ve arazi ihtiyaçlarından kaynaklı etkiler konusunda bilgi verilecektir.

(vii) Şikayet ve Çözüm Kavuşturma Mekanizması: Türkiye'deki farklı kanunlar kapsamında (2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu, 3071 sayılı Dilekçe hakkının Kullanılmasına dair Kanunu ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu) şikâyetle bulunma kanalları mevcut olmakla birlikte, bunlar daha resmi ve yasal mekanizmalar yoluyla gerçekleşmektedir.

Bu proje için, şikayet ve çözüme kavuşturma mekanizmaları Belediye/İdare dahilinde geliştirilecek olup, alt proje ve belediye seviyelerinde erişilebilir ve belgeye dayalı şikayet ve çözüme kavuşturma işlemlerinden oluşacaktır. Proje seviyesindeki bu şikayet ve çözüme kavuşturma mekanizmaları resmi yasal mekanizmaların tamamlayıcısı olmayıp, bunların yerine geçer; isteyen PEK'ler resmi yasal mekanizmaları izleyebilirler.

8. Varlıklara Kıymet Takdir Etme Yöntemleri

Türk Kanununa göre, ilgili Belediye/İdare içinde kıymet takdir komitesi kurulur. Bu komitenin uzman kişi, kurum ve kuruluşların raporlarına dayanarak ve gerekirse sanayi ve ticaret odalarından gelen bilgileri kullanarak varlığın tahmini kamulaştırma değerini belirlemesi gerekir.

Kamulaştırma Kanunu kamulaştırılan gayrimenkule ilişkin tazminatın ilgili varlığın ticari değerine eşit olduğunu tanımlamaktadır.

Kıymet takdir komisyonu kamulaştırma alanındaki gayrimenkullerin tahmini tavan değerini belirler. Taşınmaz varlıkların veya kaynakların kıymet takdiri sırasında, kıymet takdir komisyonu Kamulaştırma Kanununu Madde 11'de belirtilen aşağıdaki kıymet takdir kriterlerini dikkate almak durumundadır.

- a) Taşınmaz mal veya kaynağın niteliği
- b) Taşınmaz mal veya kaynağın büyüklüğü
- c) Her bir ögenin münferit değeri dahil olmak üzere taşınmaz mal veya kaynağın değerini etkileyebilecek tüm karakteristikler ve ögeler
- d) Vergi beyanı (*taşınmaz mal veya kaynak için ödenen vergiler*), varsa
- e) Mülkün kamulaştırma tarihi itibarıyla resmi organlar tarafından daha önce belirlenmiş değerleri
- f) Araziler için, taşınmaz varlık veya kaynaktan elde edilebilecek net gelir (hiçbir değişiklik yapmadan, kamulaştırma tarih itibarıyla taşınmaz mal veya kaynağı aynı koşullarda kullanarak)
- g) Konut arsaları için, kamulaştırma tarihi öncesinde, herhangi bir özel amaç olmaksızın, satılan aynı (benzer) konut arsaları için ödenen tutar
- h) Yapılar için, kamulaştırma tarihindeki (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yayınlanan) resmi birim fiyatlar, bina maliyeti hesaplamaları, normal yıpranma ve aşınmaya ilişkin amortisman
- i) Mülkün veya kaynağın değerini etkileyebilecek diğer her türlü nesnel kriter.

Yukarıdaki değişkenlerin Türk kanunlarına göre değerlendirilmesine ek olarak, FRIT-II Projesi kapsamındaki hak sahipliklerinin tanımlanması aşağıdaki hak sahiplikleri tablosuna uygun olacaktır.

Uygulama sırasında, Belediye/İdaresi tazminat tutarını fark analizini kullanarak aşağıdaki hak sahiplikleri tablosuna göre belirleyecektir. İLBANK tarafından bulunacak herhangi bir fark yoksa, ikame maliyetine ilişkin ÇSS5 standardını karşılamak üzere tedbirler alınacaktır.

İkame maliyetinden tam tazminat verilmesi yoluyla ele alınmayan olumsuz ve şiddetli etkilerin olduğu münferit durumlar olabilir. Bu tür durumlarda, PEK'lere geçim kaynaklarını yeniden sağlamaları için ilave destek verilmesi gerekecektir. İlave geçim kaynağı desteğine uygun kategoriler de aşağıda verilen Hak Sahiplikleri Tablosuna dahil edilmiştir.

Proje Hak Sahiplikleri Tablosu

Etkilenen Kategoriler	Hak Sahipliği
Arazinin bütünüyle kaybedilmesi	Tam ikame maliyet (piyasa fiyatları + işlem giderleri). (Tarım arazilerinde) hasattan önce arazinin alınmaması için azami çaba.
Arazinin kısmen kaybedilmesi	Kaybedilen arazi parçasının tam ikame maliyeti (piyasa fiyatları + işlem giderleri). (Tarım arazilerinde) hasattan önce arazinin alınmaması için azami çaba.
Elverişsiz hale gelen, ihtiyaç dışı arazi parselleri/yapılar	Kamulaştırmadan geriye kalan arazi parseli ekonomik olarak elverişli değilse, sahibinin istemesi durumunda o da (tam ikame maliyetinden) istimlak ve tazmin edilecektir.
Arazi üzerindeki yapılar ve diğer duran varlıklar (ahırlar, kulübeler, kuyular, çitler v.s.)	Tam ikame maliyeti. Amortisman kesilmeyecektir. Taşınma ödeneği ve geçiş ödeneği gibi ilave destekler (duruma bağlı olarak, 6 aylık asgari ücret eşdeğeri veya istihdam imkanı veya belediye ve/veya başka kurumlar tarafından sağlanan diğer sosyal destek mekanizmaları gibi gelir iyileştirme paketleri) verilecektir.
Mahsuller, ağaçlar ve araziye bağlı diğer ürünler	Mahsul değeri (piyasa fiyatı) ve mahsul için yapılan yatırım tutarı (girdiler, işgücü, ağaçların yaşı). Her mahsul ve/veya ağaç kendi özelliklerine göre değerlendirilecektir (yıllık veya çok yıllık, olgunluk, asgari 3 yıllık ortalama verim v.s)
Geçici olarak ihtiyaç duyulan araziler	Kiralama süresi için piyasadaki kira bedeli. Arazi projeden etkilenen bireye alınmış olduğu durumda iade edilmelidir. Eğer tarım arazi ve mahsuller kira süresi içinde kaybedilirse, mal sahibinin kira süresindeki mahsul kayıpları tazmin edilmelidir. Eğer işletmecilik ve gelir için kullanılan arazi kiralama süresi içinde etkilenirse, işletmenin kira süresi içindeki kaybı tazmin edilmelidir.
Ev	Benzer/karşılaştırılabilir bir alandaki ikame maliyetine göre tam tazmin ve taşınma ve geçiş ödeneği (duruma bağlı olarak, 6 aylık asgari ücret eşdeğeri veya istihdam imkanı veya belediye ve/veya başka kurumlar tarafından sağlanan diğer sosyal destek mekanizmaları gibi gelir iyileştirme paketleri). Amortisman kesilmeyecektir.
Yasal Kiracılar	Yeni yer bulma konusunda destek ve taşınma ve geçiş ödeneği. Kira erken sonlandırılırsa, kiracıların zarar görmemesini sağlamaya yönelik tazminat.
Arazi veya işletmedeki çalışanlar veya işçiler	Araziden, mahsulden ve araziye yapılan her türlü yatırımdan kazandıkları gelirler için, proje öncesinden daha kötü olmayacak şekilde tazmin edilirler. Çalışanlar ve işçiler için ilave ödenek (duruma bağlı olarak, 6 aylık asgari ücret eşdeğeri veya istihdam imkanı veya belediye ve/veya başka kurumlar tarafından sağlanan diğer sosyal destek mekanizmaları gibi gelir iyileştirme paketleri) ödenecektir.
Gayriresmi kullanıcılar	Mahsuller ve söz konusu arazi üzerinde yaptıkları diğer yatırımların değeri için (tam ikame maliyeti üzerinden) tazmin edilirler. Geçim kaynaklarını ve yaşam standartlarını yerlerinden olmadan önceki seviyelerine geri getirmek için gösterdikleri çabalar desteklenir.
Etkilenen işletmeler	Arazideki etkilenen işletmelerin tam ikame maliyeti. Gerektiği şekilde, işletmeyi yeni bir yerde tekrar kurmak için geçiş desteği

Etkilenen Kategoriler	Hak Sahipliği
	ve gelir kaybı için tazminat (duruma ve kaybedilen zamana bağlı olarak)
Arazilerinin %10'undan fazlasını kaybeden kişiler	PEK'ler geçim düzeylerini tekrar sağlamaları için desteklenir. Arazi/varlık kaybının ikame maliyeti; ilave tazmin tedbirleri.
Geçim düzeylerinin olumsuz etkilendiği görülen hassas gruplar (başında bekar kadınların olduğu haneler, engelli birey bulunan haneler, sosyal yardım almasına karar verilmiş yoksulluk sınırının altındaki haneler)	PEK'ler geçim düzeylerini tekrar sağlamaları için desteklenir. Duruma bağlı olarak, 6 aylık asgari ücret eşdeğeri veya istihdam imkanı veya belediye ve/veya başka kurumlar tarafından sağlanan diğer sosyal destek mekanizmaları gibi geçim düzeyi iyileştirme destek paketleri

İrtifak Hakları Kıymet Takdiri

Geçici olarak edinilen arazinin tazmin edilmesinde temel prensip olarak, arazi sahibine erişim ve kullanım haklarının kısıtlanmasının yanı sıra araziye sınırlı veya kısıtlı kullandığı süre boyunca uğradığı üretim ve gelir kaybı için de tazminat ödenecektir.

Kamulaştırma planlarının hazırlanması sırasında, üzerinde irtifak hakkı tesis edilecek alan koordinatları ile birlikte belirlenir ve plan bundan sonra oluşturulur.

Kalıcı irtifak hakkı kurulacak alanlarda, irtifak hakkının mülk üzerinde yaratacağı değer kaybı irtifak hakkının maliyeti olarak alınır. Kalıcı irtifak hakkı tapu kaydına şerh düşülür ve maliyeti hak sahibine ödenir.

Geçici irtifak hakkı kurulacak alanlarda, irtifak hakkının mülk üzerinde yaratacağı gelir kaybı irtifak hakkının maliyeti olarak alınır ve hak sahibine ödenir.

İrtifak hakkına yönelik olarak, mülkiyet hakları kapsamında istenen prosedürler uygulanacaktır; ancak, geçici ve kalıcı irtifak hakkı tesis edilecek alanlar sahiplerine geri verilmeden önce eski hallerine getirilir.

Hesaplamaların doğru olmasını sağlamak için, değerlendirmeler öncelikle kamulaştırma alanını ziyaret eder ve alanın mevcut kullanım durumunu hesaba katar, Kamulaştırma Kanunu 11. Madde uyarınca ilgili taşınmaz malın değerini etkileyebilecek tüm faktörleri (toprak yapısı, kullanım durumu, topografya, iklim, yerleşim yerleri ve yollara yakınlık, uygun ulaştırma koşulları, konum, bölgedeki bitkilerin mevcut örüntüsü ve sulanıp sulanmadıkları ve kuru tarım faaliyetlerinin yapıp yapılmadığı) belirler.

Uzun vadeli irtifaka yönelik olarak, tazminata ilişkin belirlenen arsa fiyatı arazi satılsaydı oluşacak piyasa fiyatının %35'ini aşamaz. Türk kanunlarına göre izin verilebilecek en yüksek fiyat budur. Mülkiyette değişiklik olmaz ve arazinin kullanımı sona erdiğinde kısıtlamalar kalkar.

Ulusal hukuki gerekliliklere ek olarak, ilgili Belediye / İdaresi Dünya Bankası'nın ÇSS5'ine uymak için hak sahipliklerinin ayrıntılarını veren yukarıdaki Hak Sahiplikleri Tablosunu takip eder.

9. Kurumsal Prosedürler ve Uygulama Süreci

İLBANK Borçlanıcı olarak krediyi/hibeyi alt kredi/alt finansman anlaşmaları yoluyla belediyelere borç verir. Özellikle,

- İLBANK, Banka kredisi/hibesi ile finanse edilmek üzere Belediye/İdare tarafından teklif edilen herhangi bir alt projeden kaynaklanabilecek her türlü arazi istimlakı ve/veya bu Yeniden Yerleşimin ⁸ Çerçeve belgesine uygun olmasını güvence altına alacaktır.
- İLBANK, alt projeleri finanse etmeden önce, sosyal sorunların ve sosyal koruma sorunlarının Belediye/İdare tarafından belirlenmiş olduğundan, işbu çerçevede belirtilmiş olan süreçlerin takip edildiğinden ve arazi istimlakine veya yeniden yerleşime ihtiyaç duyulacağı durumlarda işbu çerçeveye göre YYP hazırlanıp incelenmek ve yetkilendirilmek üzere Dünya Bankası'na sunulmuş ve yerel düzeyde İLBANK'ın internet sitesinde duyurulmuş olduğundan emin olacaktır. İLBANK'ın görevleri içinde belediyelerin YYÇ'yi anlaması ve uygulaması için gerekli desteği vererek, incelemeleri yaparak ve yorumlarda bulunarak talimat vermek ve kapasite oluşturmak, işbu YYÇ'nin ekinde bulunan (Ek 3) raporlama formatını kullanarak belediyelerin YYP ve YYÇ'ye uygun Sosyal Denetim Raporu hazırladığından ve YYP'lerin takip edildiğinden ve uygulandığından emin olmak yer almaktadır.
- İLBANK arazi istimlakı veya yeniden yerleşim içeren alt projelerden mümkün olduğu ölçüde kaçınılmasını sağlayacaktır. Diğer bir deyişle, arazi istimlakı işbu çerçeve belgesi içindeki teknik gerekliliklere göre asgari seviyede tutulur.

Projenin uygulanması sırasında, arazi istimlakı veya yeniden yerleşim gerekli olduğunda, İLBANK teklif edilen alt yatırımlar için kamulaştırma ve yeniden yerleşim süreci yürütülmesi gerektiğini Bankaya bildirecektir. Daha sonra, İLBANK Belediye/İdaresinin bu çerçevedeki prosedürleri başarılı bir şekilde yürütmesini ve ilgili koruma dokümanlarını hazırlamasını takip edecektir.

YYP'nin uygulanması sırasında, İller Bankası uygulamayı takip edecektir. Arazinin mülkiyeti Belediye/İdaresine geçtiğinde, kamulaştırma veya yeniden yerleşim sürecinin tamamlandığını ve arazinin tüm kontrolünün Belediye/İdaresine geçtiğini uygun belgelere dayanarak Bankaya haber verecektir. İnşaat sürecinin Dünya Bankası tarafından finanse edilmesine, ancak tüm tazminatların ödenmesi ve gereken tüm desteklerin sağlanması dahil olmak üzere bu çerçeve politika dokümanında bulunan şartlar takip edilerek kamulaştırma süreci sona erdikten sonra, başlanabilir.

İLBANK'ın kontrol rolünü geliştirmek için, Belediye Hizmetleri Projesi ve SŞP-I ve II'den çıkarılan deneyimler esas alınarak, hem İLBANK PYB'ye hem de belediye seviyesindeki ilgili

⁸ ÇSS 5 kapsamında, Gönülsüz Yeniden Yerleşim demek arazinin (i) taşınma veya barınma imkanı kaybı, (ii) arazi ve varlıklara erişim dahil olmak üzere varlık kaybı veya (iii) etkilenen kişilerin başka yere taşınmak zorunda kalıp kalmamasına bakılmaksızın gelir veya geçim kaynağı kaybı sonucunu doğuracak şekilde gönülsüz olarak alınmasıdır. Özetle, ÇSS 5 kapsamındaki "gönülsüz yeniden iskan" fiziksel olarak taşınmayı mutlaka içermesi gerekmez ve her türlü arazi alma tipini ve varlıklar üzerindeki fiziksel taşınmayı da içerebilecek etkileri ifade eder. Ancak, daha önce arazinin alınması ve bunun sonrasında fiziksel olarak taşınılmasını ifade eden "yeniden yerleşim" teriminin yanı sıra bu YYÇ'in amaçları bakımından "arazi istimlak" terimi kullanılmıştır.

personeler Dünya Bankası Çevresel ve Sosyal Standartları konusunda eğitim verilecektir. İLBANK'ın belediyelerle alt kredi/alt finansman anlaşmaları imzalaması sebebiyle, projenin arazi istimlak ve yeniden yerleşim işlerine belediye seviyesinde dahil olacak irtibat personeli belirlenecektir. ÇSS5 gereklilikleri hakkındaki başlangıç eğitimi ve desteğini İLBANK ile birlikte Dünya Bankası verecek olup, İLBANK belediyelere uygulama desteği verme sorumluluğunu bundan sonra üstlenecektir.

9.1 Geçmiş Arazi İstimlaklerinin Durum Tespitine İlişkin Uygulama Süreci

Projenin niteliğinden dolayı, kredi/hibe başvurusunda bulunan Belediyelerin/İdarelerinin çoğunluğu ilgili arazileri ya özel işlemler ya da kamulaştırma yoluyla daha önceden edinilmiş olmaktadır. Böyle bir durumda, ÇSS5'e uygunluk için Sosyal Denetim Raporu hazırlanması ve ÇSS5 gerekliliklerine göre kapatılması gereken herhangi bir fark olup olmadığına bakılması gerekir. Sosyal Denetim Raporu sayesinde tüm PEK'ler kendi ikame maliyetleri üzerinden tazmin edilmiş olduklarından, PEK'lerin YYÇ kapsamındaki haklarından ve hak sahipliklerinden haberdar olduklarından ve şikayet ve çözüme kavuşturma mekanizması hakkında bilgileri ve her türlü olası hak talepleri için bu mekanizmaya erişimlerinin olduğundan ve hiçbir hassas veya ciddi şekilde etkilenen kişinin durumunun kötüleşmediğinden emin olunur.

Bu çerçeveyi geriye doğru uygulamak ve tüm münferit tazminat ödemelerinin ikame maliyetinden veya belirlenen başka standartlar kapsamında yapıldığını değerlendirmek amacıyla, aşağıdaki prosedür uygulanacaktır:

Sosyal Denetim Raporu hazırlanacak ve Dünya Bankası'nın onayına sunulacaktır. Sosyal Denetim şu bilgileri içermelidir:

- Proje açıklaması ve kilit bileşenleri.
- Projeden etkilenen kişilerin sayımı ve bunların Arazi İstimlak tablosunda parsel numarası, alt proje kapsamında etkilenen veya edinilen o parselin %'si, arazi tipi (kuru arazi, incirlik v.s.), arazinin üzerindeki varlıklar, tazminat birim bedeli ve tazminat tutarı v.s. ile birlikte yer alan listesi. Arazi istimlak tablosu (Excel formatında) sosyal denetimin ekinde yer alacaktır.
- Tazminat bedellerinin nasıl belirlendiğini ve tazminat bedellerinin ikame maliyetleri üzerinden olup olmadığını gösterme amaçlı arazi kıymet takdir metodolojisi. ÇSS 5'e göre, "ikame maliyeti" PEK'lerin ikame arazi veya varlıkları satın almak/tescil ettirmek için ödemeleri gereken her türlü vergi ve ücret dikkate alınarak hesaplanır.
- Hak Sahiplikleri Tablosuna göre etki kategorileri.
- Projeden etkilenen kişilerin başlıca gelir kaynakları, araziye bağlı faaliyetin bu kişiler için önemli bir gelir kaynağı olup olmadığı ve ilgili alt projeden dolayı bu kişilerin geçim kaynakları üzerinde herhangi bir olumsuz etki olup olmadığı hakkındaki sosyoekonomik bilgiler toplanmalıdır.

- Hassas kategorisine düşen ve/veya geçim kaynakları üzerinde arazi ve varlıklar için ikame değerinden nakit verilerek tam olarak tazmin edilmeyen olumsuz etkiler yaşayan kişilerin tespit edilmesine yönelik hane halkı seviyesindeki bilgiler. Hassas kişiler arasında bekarlar, başında kadın olan haneler, engelliler, yaşlılar, okuma yazma bilmeyenler, yoksul haneler olabilir (ama bunlarla da sınırlı değildir).
- Cinsiyete özgü herhangi bir tedbir varsa, Belediyeler/İdareleri tarafından gerçekleştirilen iyi uygulamalar
- Belediyelerin/İdarelerinin istişarelerde bulunmuş olmaları durumunda, PEK'ler, muhtar (muhtarlar) ve varsa diğer paydaşlarla yapılan istişarelerin açıklaması (yani tarihler, içerik, katılım seviyesi, dile getirilen endişeler v.s.),
- Şikayet ve Çözüm Kavuşturma Mekanizması, Şikayet Yönetimi ve kayda geçmiş şikayet olup olmadığı.

Sosyal Değerlendirmede uygunsuzluk/uyuşmazlık tespit edilmesi durumunda hafifletme tedbirleri alınacak ve bu tedbirler alt projenin ÇSED/ÇSYP'si ekindeki eylem planında yer alacaktır.

Sosyal Denetim Raporunun İstişare Edilmesi ve Duyurulması: Belediyeler/İdareleri tarafından hazırlanan arazi istimlak tablosu PEK'lerle bireysel düzeyde istişare edilmeli ve muvafakatleri alınmalıdır. Her PEK kendisiyle ilgili olarak tabloda tanımlanan etkiyi bireysel olarak doğrulayabilmelidir.

10. Yakınma ve Çözüm Kavuşturma Mekanizması ve Dava Açma Hakkı

Türk kanunlarına göre, arazi sahibi kamulaştırma niyetinin resmi olarak duyurulmasından itibaren otuz (30) gün içinde maddi hatalara karşı idari yargıda iptal veya düzeltme davası açabilir. Görüşme yapılmamasından veya görüşmenin reddedilmesinden ve mahkemenin karar vermesinden sonra, mal sahibi mahkeme kararında belirtilen tazminat tutarını Yargıtay'da temyiz edebilir.

Ayrıca, ÇSS5'e uymak ve daha az dava açılmasının sağlamak için aşağıdakiler uygulanacaktır:

1. Belediyeler ve belediye/idareleri birer Halkla İlişkiler Uzmanı (HİU) atayacaktır. HİU etkilenen kişilerin temsilcisiyle yakın irtibat halinde olacaktır. Söz konusu temsilci projenin etkileyeceği topluluk tarafından katılımcı, erişilebilir ve şeffaf bir şekilde seçilecektir. HİU'nun etkilenen kişilerce erişilebilir olması gerekir. Etkinin şiddetine ve farklı belediyelerin ihtiyaçlarına bağlı olmak üzere, sorumluların iletişim numaraları etkilenen kişilere verilecektir. YYÇ'nin uygulanması sırasında, etkilenen kişilerin erişebileceği yer ve zamanda HİU tarafından toplantılar düzenlenecek ve belirli bir duruma bağlı olarak söz konusu yer ve zaman kendilerine önceden bildirilecektir. Her iki durumda da, HİU şikayet kaydı tutacak, alınan tüm şikayetleri, bunların nasıl cevaplandığını ve çözümlendiğini ve bunların ne kadar zamanda gerçekleştiğini bu deftere kaydedecektir. Kayıt tutulmasının yanın sıra, şikayet mekanizmasında iki şikayet formu kullanılacaktır. İlk olarak "şikayet başvuru formu" doldurulacaktır. HİU, düzeltici faaliyetin ve şikayetin çözüme kavuşturulmasının ardından "kapanış" formu dolduracaktır. Örnek Şikayet Formu

Belediyenin/İdaresinin kullanımına yönelik olarak Ek 4'e konulmuştur. HİU mekanizması hukuki bir mekanizma olmayıp, bu mekanizmayla sadece tazminat tutarı, hak sahiplikleri konuları, arazi istimlak ve yeniden yerleşim süreçlerinde çıkabilecek sorunlar v.s. ele alınabilir. HİU, kendisine getirilen sorunları etkilenen taraflarla müzakere yapıp anlaşmaya vararak çözmek, böylece anlaşmazlıkların çözümü için mahkeme gibi resmi kanallara başvurulmasını önlemek veya mümkün olduğu ölçüde asgari düzeye indirmek için etkilenen taraflarla birlikte çalışmaya çalışacaktır. HİU hakkındaki bilgiler YYP'lerde yer alacaktır.

2. Daha genel olarak, aşağıdaki bilgiler aşağıdaki formatta tüm YYP'lerde yer alacaktır:

Seviye	Makam	Yöntem	Prosedürler	Cevap Süresi
1.	Halkla İlişkiler Uzmanı (HİU) Belediye (telefon numarası, adres, eposta)	Yüz yüze, telefonla, yazıyla, elektronik olarak; her durumda şikayetler, şikayet formuna kaydedilecek	Şikayetin verildiği teyit edilecek. Şikayet değerlendirilecek. Gerekliyse, yerinde incelenecek. Şikayetin cevabı / çözümü dilekçe sahibine iletilecek. Çözüm bulunamazsa, şikayete bağlı olarak 2. Seviye veya Asliye Hukuk Mahkemesi.	2 hafta
2.	Ankara'daki İLBANK (telefon numarası, adres, eposta)	Telefonla, yazıyla, elektronik olarak	Şikayetin verildiği teyit edilecek. Şikayet alt borçlanıcı tarafından değerlendirilecek ve İLBANK'a bilgi verilecek. Şikayetin cevabı / çözümü alt borçlanıcı tarafından dilekçe sahibine iletilecek. İLBANK alt borçlanıcının şikayet mekanizmasını sorunsuz şekilde çalıştırmasını takip edecektir. Çözüm bulunamazsa, dilekçe sahibi Asliye Hukuk Mahkemesine havale edilecektir.	4 hafta
3.	Sorumlu Asliye Hukuk Mahkemesi (adres)	Yazıyla	Yasal rejime göre	Yasal rejime göre

Şikayet ve Çözüme Kavuşturma Mekanizması, Belediyenin/İdaresinin mevcut takip sistemi ile birlikte çalıştırılacaktır. Kadınlardan gelen şikayetler cinsiyete dayalı olası her türlü hassaslık durumunun kolay takip edilmesi için ayrı olarak kaydedilecektir.

Hem İLBANK hem de katılımcı belediyeler ve kamu hizmet idareleri şikayetlerin alınmasından sorumlu personel görevlendirecekler ve bunların isim ve iletişim bilgilerini duyuracaklardır.

Ayrı bir ŞM olarak, Dünya Bankası tarafından desteklenen projenin kendilerini olumsuz etkilediğine inanan topluluklar ve bireyler proje seviyesindeki mevcut şikayet ve çözüme kavuşturma mekanizmalarına veya Dünya Bankası'nın Şikayet ve Çözüme Kavuşturma Servisine (ŞÇKS) şikayette bulunabilirler. ŞÇKS, alınan şikayetlerin projeye ilgili endişelerin ele alınması için hızlı bir şekilde gözden geçirilmesini sağlar. Projenin etkilediği topluluklar ve bireyler şikayetlerinin Dünya Bankası'nın bağımsız Teftiş Kuruluna sunabilirler, bu Kurul zarar meydana gelip gelmediğini, Dünya Bankası politika ve prosedürlerine uyulmadığı takdirde, gelebilir gelemeyeceğini belirler. Şikayetler, doğrudan Dünya Bankası'nın dikkatine sunulduktan ve Banka

Yönetimine cevap verme fırsatı verildikten sonra, herhangi bir zamanda sunulabilir. Dünya Bankası'nın kurumsal Şikayet ve Çözüm Kavuşturma Servisine (ŞÇKS) şikayette bulunmak ile ilgili bilgiler için lütfen <http://www.worldbank.org/en/projects-operations/products-and-services/grievance-redress-service> adresini ziyaret edin. Dünya Bankası Paneline şikayette bulunmak ile ilgili bilgiler için lütfen www.inspectionpanel.org adresini ziyaret edin.

11. Fonlama

Yatırımlara ilişkin arazi istimlak ve Yeniden Yerleşim süreci Belediye/İdare tarafından yürütülecektir. İLBANK takip edilen sürecin ilgili Türk kanunları ve başta ÇSS5 olmak üzere Dünya Bankası standartları doğrultusunda olduğunu teyit edecektir. İLBANK PYB arazi istimlak ve Yeniden Yerleşim süreçlerinin takibine destek verecek, süreç uygunsuz olduğunda dikkat çekecek ve kaydedilen ilerlemeler hakkında düzenli olarak Bankaya rapor verecektir.

Belediye/İdare arazi istimlaki ve Yeniden Yerleşim kendi finansman kaynaklarından finanse edeceklerdir.

12. İstişare ve Katılım

Dünya Bankası Yeniden Yerleşim, arazi istimlaki ve tazminat politikalarındaki kilit adımlardan biri halkla istişare, halkın katılımı ve etkilenen kişilerden gelen şikayetlerin çözüme kavuşturulmasına yönelik bir sürecin oluşturulmasına ilişkin çerçevedir.

Bu YYÇ İLBANK'ın internet sitesinde 27 Kasım 2019 tarihinde hem İngilizce hem de Türkçe olarak yayınlanmıştır. Dünya Bankası'nın harici internet sitesinde de yayınlanacaktır. Bu YYÇ, ÇSYÇ ve PKÇ ile birlikte, İLBANK tarafından 6 Aralık 2019 tarihinde Paydaş Katılım Toplantısı düzenlenerek ilgili paydaşlarla paylaşılmıştır.

Paydaş Katılım Toplantısına toplantılarına aşağıdaki kurumlar davet edilmiştir.

1. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü)
2. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü)
3. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (Milli Emlak Genel Müdürlüğü)
4. Türkiye Belediyeler Birliği Başkanlığı
5. Adana Su Ve Kanalizasyon İdaresi (ASKİ) Genel Müdürlüğü
6. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Başkanlığı
7. Kahramanmaraş Su Ve Kanalizasyon İdaresi (KASKİ) Genel Müdürlüğü
8. Kayseri Su Ve Kanalizasyon İdaresi (KASKİ) Genel Müdürlüğü
9. Konya Su Ve Kanalizasyon İdaresi (KOSKİ) Genel Müdürlüğü
10. Osmaniye Belediye Başkanlığı
11. Tapu Ve Kadastro Genel Müdürlüğü

Paydaş Katılımı Toplantısında, ÇSS1 ve Türk Mevzuatı doğrultusunda hazırlanmış "Çevresel ve Sosyal Yönetim Çerçevesi (ÇSYÇ)" ve Dünya Bankası ÇSS5 doğrultusunda hazırlanmış YYÇ tartışılmıştır. Toplantının sonunda, soru-cevap oturumu yapılmıştır. Katılımcı listesi ve toplantı tutanağı hazırlanmış olup, Ek 5'te sunulmuştur.

Belediye seviyesinde YYP'lar hazırlanırken, projeden etkilenen kişilerle istişare yapılarak YYÇ ve/veya YYP taslağı tartışılacak, böylece katılım ve herkesin görüşünün dikkate alınması sağlanacaktır. İstişare ve katılım erişilebilir ve anlamlı bir şekilde gerçekleştirilecektir. YYÇ ve/veya YYP'ler görmeleri ve tartışmaları için etkilenen kişilere toplantılardan önce duyurulacaktır. İstişare toplantılarında Belediyeler ve/veya İLBANK etkilenen kişilerin sorularına cevap verecektir. İstişare toplantıları, toplantı katılımcıları ve görüşülen konular kayda geçirilecektir.

13. İzleme

İzlemenin amacı şunları doğrulamak olacaktır:

- YYP'da tarif edilen eylem ve taahhütlerin tam olarak ve zamanında uygulanması
- Uygun nitelikteki etkilenen kişilerin belirlenen zaman dilimleri içinde hak sahibi oldukları tazminatların tamamını alması
- Projeden etkilenen kişilerce sunulan şikayet ve şikayetlerin takip edilmesi, gerektiğinde uygun düzeltici faaliyetler yapılması

Başlıca takip sorumluluğu Belediye/İdareye ait olacaktır. Takip için, YYP hazırlayan idareler yukarıda belirtilen hususları kendi raporlama formatlarına dahil edecekler ve bu Raporları Bankaya sunulmak üzere İLBANK'a göndereceklerdir. Proje uygulamasının YYÇ'ye bütünüyle uygun olmasından ve YYP'da belirtilen faaliyetlerin yeterli takip ve raporlamasının yapılmasından Belediye/İdare sorumludur.

İLBANK arazi istimlak ve yeniden yerleşim süreçlerini takip edecek, süreç uygunsuz olduğunda dikkat çekecek ve kaydedilen ilerlemeler hakkında her altı ayda bir Ek 3'teki raporlama formatına uygun şekilde Bankaya rapor verecektir. Ek 3'te yer alan Raporlama Formatı YYP'larda kaydedilen ilerlemelerin İLBANK'a Belediye/İdare tarafından raporlanmasında da kullanılacaktır.

Ayrıca, Dünya Bankası, yukarıda belirtildiği üzere, düzenli gözetim görevlerinde süreçleri takip edecek ve gerektiğinde mevcut sorunları çözmek için hafifletme tedbirleri tavsiye edecektir.

Ek 1. Yeniden Yerleşim Planın Ana Hatları

1. Projenin ve Potansiyel Etkilerinin Açıklaması
2. YYP Hazırlamanın Amacı ve Gerekçesi
3. Yasal Çerçeve
4. Etkilenen Kişiler ve Varlıklar Açıklaması (başlangıç durumu sayımı, varlık envanteri ve sosyoekonomik araştırma bilgileri)
5. Kıymet Takdiri, Tazminat (belirli tazminat oran ve standartları)

6. Sayım veya araştırma yoluyla belirlenen her türlü ilave etkiyle ilgili politika hak sahiplikleri, Hak Sahiplikleri Tablosu
7. Geçim Kaynaklarının ve Yaşam Standartlarının İyileştirilmesine veya Geri Kazanılmasına yönelik Yeniden Yerleşim Sahalarının ve Programlarının Açıklaması (Yeniden Yerleşim Planı-YYP ve Gelir Geri Kazanma Planı-GGKP) – Yeniden Yerleşim sahaları sadece fiziksel yer değiştirme varsa açıklanabilir, aksi takdirde ekonomik yer değiştirme için gerekliyse belgede geçim kaynakları geri kazanma planı tartışılacaktır
8. Yeniden Yerleşim Faaliyetleri Uygulama Programı
9. YYP için Halkla İstişare ve Halka Duyurma Faaliyetleri
10. Kurumsal Uygulama Sorumluluğu
11. Şikayet ve Çözüme Kavuşturma Prosedürleri
12. Kontrollük ve Uygulama
13. Zaman Çizelgesi ve Bütçe Detaylı Maliyet Tahminiyle

Ek 2. YYP İlerleme Raporlaması Formatı

İLBANK proje kapsamında yapılan arazi istimlak ve yeniden yerleşim her 6 ayda bir Bankaya raporlayacaktır. İLBANK ile belediyeler/ su ve atık su idareleri arasındaki alt kredi anlaşmaları şunları yansıtacaktır:

- (5393 sayılı) Belediye Kanunu ve (2942 sayılı) Kamulaştırma Kanunu ve (4650 sayılı) Kamulaştırma Kanununda Değişiklik Yapan Kanun ve diğer ilgili kanunlar ve ÇSS 5 uyarınca Yeniden Yerleşim ve arazi istimlakinden Belediye/İdare sorumlu olacaktır ve
- İLBANK (2942 sayılı) Kamulaştırma Kanunu ve (4650 sayılı) Kamulaştırma Kanununda Değişiklik Yapan Kanun, (eğer uygunsu/uygulandıysa Yeniden Yerleşim Kanunu gibi) diğer ilgili yasalar ve ÇSS 5 kapsamında Yeniden Yerleşim ve arazi istimlakini takip edecektir.

Herhangi bir arazi istimlak veya Yeniden Yerleşim varsa Bankaya kısa bir rapor sunulmalıdır. Rapor için aşağıdaki format esas alınacaktır. Her raporda her durum için halkla yapılan istişare sayısı, istişare tarihleri ve istişare yapılan yerler yer alacaktır. Aşağıdaki Raporlama formatı örneği İLBANK'a sunulmak üzere Belediye/İdare tarafından imzalanacaktır. İLBANK tarafından gözden geçirildikten sonra, raporlama formatı Bankaya sunulacaktır:

Türkiye'de Mültecilerden Etkilenen Alanlarda Belediye Hizmetlerinin İyileştirilmesi Projesi

YYP İlerleme Raporu

Raporun kapağında hazırlama tarihi ve 20XX Yılı (ay) ila (ay) dönemi şeklinde rapor dönemi yer almalıdır

1 – Alt Proje Açıklaması

Alt projenin kısa açıklaması / genel tanıtımı, başka kaynaklardan finanse edilmiş bağlantılı tesisler dahil olmak üzere işlevselliği ve başarısı için ihtiyaç duyulan ilgili veya bağlantılı tesisler yer alır; raporlar arazi erişim gerekliliklerini değiştirebilecek her türlü değişiklik veya tasarım değişikliğini içerecek şekilde güncel olmalıdır. **(Bu bölüm tasarımda değişiklik olmadıkça raporlarda nispeten değişmeden kalır).**

2 – Uygulama Özeti

Yapılan tüm görev ve faaliyetlerin arazi istimlakinde ve/veya Yeniden Yerleşimde güncel olan özeti verilmelidir. Arazi için yapılan pazarlıklar, davalar, tazminat ödemeleri, halkın katılımı, saha seçimi, fiziksel olarak taşınma, geçim kaynaklarının yeniden kazanılması ve şikayetler açıklanmalıdır.

3 – Çıkan Sorunlar ve Tavsiyeler

Bu bölümde kilit sorunlar açıklanmalı ve bunların çözüm/çözumsuzluk durumları belirtilmelidir.

4 – Önceki Tavsiyelerin Takibi

Önceki dönemden herhangi bir takip gerekliliği olmadığı için bu bölüm ilk raporda bulunmayacaktır. İkinci rapor ve sonraki raporların bu bölümünde önceki raporda gündeme getirilen kilit sorunlar ve bunların hafifletilmesi için alınan tedbirler hakkında bilgi verilecektir. Çözülmemiş sorunlara bu bölümde tekrar işaret edilecektir.

5 – Sonuç

Bu bölümde YYP uygulamasında sağlanan genel ilerleme değerlendirilecek ve tavsiyeler doğrultusunda ileride yapılacaklar tartışılacaktır.

6- YYP Uygulamasına İlişkin Özet Tablolar

YYP'de belirlenmiş olan kendi takip göstergeleri doğrultusunda, bu bölümde YYP uygulaması hakkında birkaç tablo halinde hem döneme özel hem de kümülatif bilgiler verilecektir. Tablolar, sunulan bilgilerin içeriğine bağlı olarak, Excel çalışma sayfası olarak ya da doğrudan bu bölümde verilebilir. **(Birkaç tablodan oluşan bir Excel sayfası referans olarak verilmiş olup, gerektiğinde her alt proje için uyarlanabilir.)**

Ek 3. Sosyal Denetim Raporu Formatı

1. Proje Hakkındaki Bilgiler	
Alt Projenin Adı ve Yeri	
Proje Maliyeti	
Kilit Uygulama Tarihleri	
Proje Bileşenleri ve Arazi İhtiyaçları	

2. Hak Sahiplikleri Tablosu				
Proje Bileşeni	Proje Etkisi	Etkilenen Kişi Kategorisi	Hak Sahipliği	İlave Hükümler

3. Özel Mülkiyet Sahiplerinden İktisap Edilen Arazi ve Varlıkların Envanteri (Tamamen Gönüllü Olarak Satın Alınan) (Excel Sayfasında Verilir)	
3.1. Özel Mülkiyet Sahiplerinden İktisap Edilen Arazi ve Varlıkların Envanteri (Kamulaştırma)	
Arazi Sahibinin/kullanıcısının adı	
Proje Bileşeni: İktisap edilen alan(lar)/parsel(ler)	
Arazi sahibinin/kullanıcısının toplam arazisi (ha); proje için alınan %'si	
Arazi kullanımı: Mera, tarım, konut v.s.	
Etkilenen her türlü yapı ve diğer duran üretken varlık (kuyu, çit, ağaç, tarla mahsulü v.s.) envanteri	
Arazi kiralanmışsa veya bir başka tarafa tarafından gayriresmi kullanılıyorsa belirtin	
Arazi sahibi olmayan kullanıcıların etkilenen varlıkları, ağaçları, mahsulleri v.s.'si varsa belirtin	

Araziye dayalı faaliyet arazi sahibi veya kullanıcısı için önemli bir gelir kaynağı ise belirtin	
Ödenen tazminat (işlem ücretini ekleyin)	
Teslim edilen tarihler	
Arazi sahibinin geliri üzerindeki etki	

3.2 İktisap Edilen Kamu, Halk veya devlet Arazisi Envanteri

İktisap edilen arazi adaları/parselleri (ha)	
Arazi tipi/arazi kullanımı: Orman, müşterek otlak, diğer	
Mülkiyet: Devlet, topluluk, diğer. Yapılar veya diğer duran varlıklar	
Tazminat, arazi devri ve arazi kullanıcıları üzerindeki etkileri hafifletmeye yönelik diğer tedbirler Tedbirleri ve teslim tarihlerini belirtin	

4. İstisareler, Şikayetlerin İletilmesi ve Yönetilmesi ve Uygulama Sorunları

Proje Hakkındaki Genel Bilgiler ve Proje Alanı:

İstisareler, Şikayetlerin İletilmesi ve Yönetilmesi:

Hassas PEK'lerin Belirlenmesi:

Bekleyen sorunlar (mülkiyet sorunları, mahkemedeki davalar veya diğer işlemler, ödeme gecikmeleri, diğer)

5. Sonuç / Dünya Bankası ÇSS5 ile Belirlenen Farklar ve ÇSS5 Gerekliliklerini Karşılamaya Yönelik Hafifletme Tedbirleri

--

Ek 4. Örnek Şikayet Formları

Sayfa 1 yerel halkın şikayetlerini yazılı olarak toplamak amacıyla proje sahasında ve köy/mahalle muhtarlığında paylaşılmalıdır. Eğer şikayet telefonla veya toplantılarda ve sponsor ziyaretlerinde sözlü olarak alınmışsa (sponsor ofisinde veya sahada), alt borçlanıcı tarafından görevlendirilmiş olan Halkla İlişkiler Uzmanı (HİU) tarafından şikayet formu doldurulmalıdır.

Eğer şikayet postayla veya epostayla alınmışsa, şikayet formu alt borçlanıcı tarafından görevlendirilmiş olan Halkla İlişkiler Uzmanı (HİU) tarafından doldurulabilir veya eposta çıktısı veya postayla gönderilen yazı kapanış formuna ilâştirilebilir. Şikayet sahibi (sahipleri), her zaman, şikayetlerini isimlerini belirtmeden verme hakkına sahip olacaklardır, dolayısıyla Şikayet Kayıt Formu şikayet sahibi hakkında her zaman tam bilgileri içermeyebilir.

ŞİKAYET KAYIT FORMU

Referans No	
Adı – Soyadı <i>İsim ve adres beyanı zorunlu olmamakla birlikte, şikayet ile ilgili geri bildirim süreci sırasında bilgi eksikliğinden kaynaklı olarak bazı problemlerin oluşabileceği dikkatinize sunulur</i>	
Lütfen irtibata geçme nedeninizi yazın	Lütfen irtibat nedeninizle ilgili ayrıntıları belirtin
E-posta	
Telefon	
Posta	
Diğer	
İl/İlçe/Yerleşim	
Tarih	
Şikayet Kategorisi	
1. Projeden etkilenen varlıklar/mülkiyetler hakkında	
2. Altyapı sorunları hakkında (yol, kanalizasyon sistemi veya su kaynakları, vb.)	
3. Gelir kaynaklarında azalma veya kaynakların tamamen kaybedilmesi hakkında	
4. Çevresel konular hakkında (örn. kirlilik)	

5. İstihdam süreci hakkında	
6. Trafik, ulaşım ve diğer riskler hakkında	
7. Diğer (lütfen belirtin):	
Şikayet Tanımı Ne oldu? Ne zaman meydana geldi? Nerede meydana geldi? Problemin sonucu nedir?	
Problemin çözümü için öngörüleriniz neler?	

İmza:

Tarih:

ŞİKAYET ÇÖZÜM FORMU

Şikayet çözüm numarası:	
Alınması gereken acil önlemleri tanımlayın:	
Alınması gereken uzun vadeli önlemleri tanımlayın (gerekli ise):	
Tazminat Talebi Bulunuyor Mu?	[] EVET [] HAYIR
İYİLEŞTİRİCİ FAALİYETİN KONTROLÜ VE KARAR	
Düzeltilici Faaliyetin Aşamaları	Verilen Sürenin Sona Erdiği Tarih ve Yetkili Kuruluşlar
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	

TAZMİNAT VE SON AŞAMALAR

Bu kısım, tazminat ücretlerini aldıktan ve şikayet çözüme kavuşturulduktan sonra şikayette bulunan kişi/kurum tarafından doldurulacak ve imzalanacaktır.

Notlar:

Şikayette Bulunan Kişi/Kurumun Adı-
Soyadı ve İmzası

Yetkili Kurum/Şirketin Temsilcisinin
Unvanı-Adı-Soyadı ve İmzası

Tarih..../...../.....

Ek 5. PAYDAŞ KATILIM TOPLANTI NOTLARI VE KATILIMCI LİSTESİ

SORULAR VE CEVAPLAR:

KURUM	SORU/GÖRÜŞ	CEVAP
Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü	Yeni yerleşim yerleri arazide belirlendi mi? Eğer yeniden yerleşim olacaksa yer tapuya tescil edilmelidir. Bu durumda da kamulaştırma devreye girer. Sosyal boyut anlamında tescilsiz kamu alanı belirlenip, tescil edilmelidir. Tescil edecek kamu kuruluşları Milli Emlak Genel Müdürlüğü ve Tapu Kadastro Genel müdürlüğüdür. Kamu arazilerinde, tespit dışı veya kadastro görmemiş alanlar önceden tespit edilmesi ve Milli Emlak ile Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü'nce tescil edilmesi gerekliliğinden bahsedilmiştir.	Gerekli tescil işlemlerinin devam ettiği ve önemli bir kısmının tamamlandığı ve hazırlanacak olan “Yeniden Yerleşim Plan”larında İLBANK’ın bu konuları takip edeceği ifade edilmiştir.
KASKİ	Mevzuatımız, uluslararası mevzuat ile uyumlu olduğu takdirde, Kamulaştırma Kanunu uygulaması çok değişmeyecektir. Sahada üç farklı talep ile sorun yaşıyoruz? - Benim arazime ne değer biçerseniz biçin benim arazi değerimi karşılamaz, diyen kişiler - Kamulaştırma yolunu kurtuluş yolu olarak gören kişiler, - Bedele itiraz edenler kişiler. En büyük sorunun ise yasal olmayan işgaller olduğu ifade edildi. Bunu işgal eden kişiler devlete hiçbir bildirimde bulunmamışlardır ve haksız kazanç elde etmişlerdir.	Bizim kamulaştırma kanunumuza göre, araziyi işgal edenlere herhangi bir bedel ödenmiyor. Fakat Dünya Bankası mevzuatı farklı olup, Devlet arazisi de olsa, gayiresmi kullanım olması ve vatandaş geçimini bu araziden sağlaması durumunda bu şahıslara da tazminat ödenmesini öngörüyor. Ancak, bu uygulama kamulaştırma yasasında mevcut olmayıp, BTC Projesi’ne özel bir uygulamadır. Dünya Bankası danışmanlarınca, 2001 yılında kamulaştırma kanunumuzun zaten uluslararası standartlara uyumlaştırıldığı, Dünya Bankası’nın gayiresmi kullanıcıların tazminatlarını da önemsendiği ifade edildi. Örneğin Türk mevzuatında yapılarda yıpranma payları düşülüyorken Dünya Bankası’nın bu değer düşülmemesi gerektiğini savunduğu belirtildi. Belediyelerin kimi zaman vatandaşa ödenmesi gereken bedelin beş katını bile verdiklerini söylemeleri üzerine Dünya Bankası danışmanları tarafından bu bedelin kağıt üzerinde gösterilmesi gerektiği ifade edildi. Örneğin, yeniden yerleşim eylem planı vs gibi dokümanlarda gösterebilmenin önemi vurgulandı. Ayrıca toprağa bedel biçerken ürüne de bedel ödendiği ifade edildi. Ya da vatandaşın elinden ne alınması gerekiyorsa onun verilmesi gerektiği (araziye arazi) ifade edildi.
BELEDİYELER	Belediyeler vatandaşların tespit yapılmadan hemen öncesinde arazinin değerini artırmak için ürün ve ağaç diktiklerini bu konuda ne yapabileceklerini sordular.	Dünya Bankası danışmanları, bu konuda Dünya Bankası’nın “cut off date” politikası ile, belli tarihten sonra yapılan herhangi bir işlem geçersiz olduğunu ve hak sahibi olunamayacağını belirttiler. Tapu Kadastro tarafından 2003 ve 2011 yıllarında kamuda çeşitli düzenlemelerin olduğu ama özel alanlar için bir düzenlemenin olmadığı ifade edildi.

		Ayrıca, Dünya Bankası danışmanları tarafından, bedel ödenmeden önce alanla ilgili fotoğraf çekilerek tespit yapılabileceği ve istismların kısmen önlenebileceği ifade edildi.
Kemal Şirikçi KASKİ (Kahramanmaraş)	Raporlamaların hangi dilde yapılması gerektiği soruldu.	İller Bankası'na yapılacak olan raporlamaların İngilizce olması gerektiği ifade edildi. Halka yapılacak duyuruların ise Türkçe-İngilizce-Arapça olması gerektiği ifade edildi.

FOTOĞRAFLAR:

TOPLANTI KATILIMCI TUTANAĞI					
Tarih:	6.12.2019				
Yer:	18.kat Toplantı Salonu				
Konu:	Paydaş Katılım Toplantısı				
No	Ad-Soyad	Kurum	Görev	Telefon	e-posta
1	ARZU URAZ YAVAŞ	DÜNYA BANKASI	SOSYAL KALKINMA		aruz2@worldbank.org
2	TUGRUL C. İGTEN	"	CEYRE DAĞIŞTANCI		tictan@worldbank.org
3	Ayfer KARAALP	İLBANK	Teknik Uzman		akaracalp@ilbank.gov.tr
4	Şevket Altuğ TAŞDEMİR	İLBANK	Daire Başkanı	0.312.5087902	stajdersin@ilbankpo.tr
5	Gamze ASLAN	İLBANK	Müdür	0.312.5087903	gaslan@ilbank.gov.tr
6	Sümeyle Gedilgeç	Türkiye Belediyeler Birliği	Sosyal İş. Proje Finans. Birim	03124152100/225	sümeyle.gedilgecu@tbb.gov.tr
7	İbrahim AKGÜL	Çevre ve Şeh. Bşk.	Çevre ve Şeh. Uzm. Grup Y. B. Md.	0312 410 8187	ibrahim.akgul@csb.gov.tr
8	Nebahat Başlıbuğutken	Türkiye Belediyeler Birliği	İzmir Proje ve Finansman Br.	03124192100/210	nebahat.basilbugetken@tbb.gov.tr
9	Seta KURT	Milli Emlak Gn. Md.	Harita Müh.	03125863968	seta.kurt@csb.gov.tr
10	Ayhan FİŞ	TKGM	Şube Md.	03125514725	afis@tkgm.gov.tr
11	N. Kemal TOKER	TKGM	Şb. Md.	5055213183	nktoker@tkgm.gov.tr
12	Özgür AKKAYA	İLBANK	TEKNİK UZMAN		
13	Zahide PUĞAN	Kahramanmaraş B. B.	Çevre Müh.	5325056955	zahide_turan@hotmail.com

TOPLANTI KATILIMCI TUTANAĞI					
Tarih:	6.12.2019				
Yer:	18.kat Toplantı Salonu				
Konu:	Paydaş Katılım Toplantısı				
No	Ad-Soyad	Kurum	Görev	Telefon	e-posta
14	Kemal Sırıkci	Kahramanmaraş KASKİ	İns. Mch	95075626116	k.sirikci@maraskaski.gov.tr
15	Galip Yoğurt	Kahramanmaraş KASKİ	Plan. Proj. Şb. Md.	505 2935746	g.yogurt@maraskaski.gov.tr
16	Ömer Günter Neşec	Kaysi KASKİ	Şb. Msd.	5824358092	omer.gunter.neseli@kaski.gov.tr
17	Can Arın	Adana ASKİ	Şb. Md.	505 551 5448	akin.can@yahoo.com
18	Gülizar Eroğlu	İLBANK	Uzman	508 79 29	genoglu@ilbank.gov.tr
19	Taner BAŞAR	İLBANK	Teknik Uzman	508 79 11	tbasar@ilbank.gov.tr
20	Sevil UYSAL	İLBANK	Teknik Uzman	508 79 45	suysal1@ilbank.gov.tr
21					
22					
23					
24					
25					
26					